

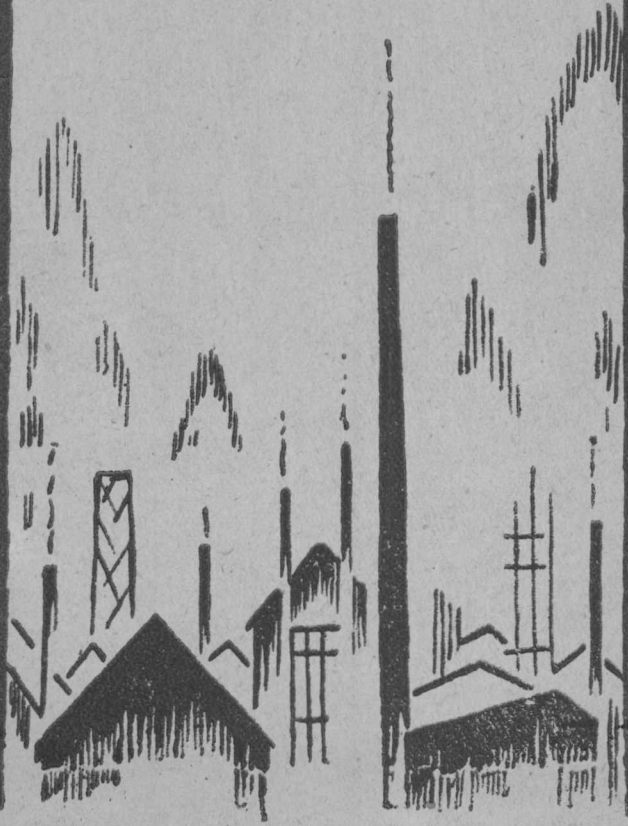
b. peng

B b l A

B O J B b l B

b peng

w |

1. v.]

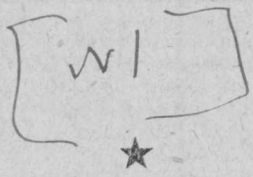
45729-1

1 Коми-З-не

1-111

ВЫЛ ВОЛЫВ

ХУДОЖЕСТВОА
ЛІТЕРАТУРА
АЛМАНАХ

Г.П.Б на обяз. знэ.
Дыгр 1931 год
Акт. № 15182

Инд. № 144

КОМИ ЁҢА ЛЕҢАНИ
СЫКТЫВКАР — 1931

Обложка работы художника В. В Полякова.

Литературно-художественный альманах—Новый Север.

Отпечатано в типографии

Коми Издательства в кол.

4000 экз., зак. № 5347

Облит № 140

г. Сыктывкар.

1931 год

Ы р к ö д ч ы н ы а б у к а д

Шыладорса Миш.

Олөм лад вежігөн, выл олөм тежігөн,
Сотсіализмө кор һужөдчө пос,
дон көртөн дышјассө жалиттөг, сотіг моз,
Чорыда лыбөдам кулаккөд кос.

Абу-на тырмымөн сөломјас пузөма,
Уна-на візөдө бокысаң сек. . .
Кодкө-пө вөчас мед... кі-кок-пө музөма,--
Һаргөны, зыңгөны, помтөма век.

Кадјасөн віжөдтөз дөзмылан, скөрмылан,
Вөлыштны пелдінас лептыглас кі. . .
Каркөјас жал сорөн мукөдсө коңөртлан:
Мыј бара оланныд тазісө ті?

Кыз-нө он дөзмы сек, ујас кор вугралө,
Кыјөдө дыш понјөн пышјыны пыр,
Чужөмсө „дојмөмла“ со чуқыр һукралө,
„Гөкыда вісөмөн“ һужөдө ныр.

Јөз сөкыд кад вылас вомтырнас һумјалө
Шешјаліг чужөмсө, вешкыртлө вом.

Чайтлан-һін — тазікөн һуммунөм вужјаліс
Чайтлан-һін — һаргөмлы воөма пом. . . ,

Оз-на тај, буракө, сөдпоныд гөрдөдлы
Он-на тај сөлөмсыс лок буссө веж.

Оз-на тај, сөлөмсаң дыш ыло городлы
„Вешы, вај, тујшорыс, бокөжык кеж“ !
Игорсө арталыг, бурлунсө мурталыг,
Чайлан-нын ордер оз вај...
дугдан-на колнытө!.. лөзөдтөз скөралиг
Корас-на сөлөмсыс медажыд паж.
Адзө-өд, пөс кистө, зелөдчө морт
Оломлыс сөкыдсө кыскигөн пыр...
Мыј ескө отсыштны?., вајлы-нө, јорт,
Пондылам өтвылыс бертовтны мыр...
Быдөнлы гижөдсө сја ме сөлөмөн,
Быдөнлы, кодјаслөн гырктырыс дыш,
Кодјасөс ылодө олөмсө визөдиг,
Кодјаслы пырөма дыш висөм пыщ.
Кодјаслөн сибөжөн кыјөдсө уж ыло,
Кодјаслөн јөз ыло еновтсө уж,
Быдөнлы щөкта ме:— визөдлы та ыло,
Гөрдөдас чужөмыд — те щөщ дыш вущ.
Абу кад некодлы ыркөдны нырпомтө.
Оломас пуөмөн вослалө кад,
Выл олөм течигөн нежөдны кывпомтө,
Визөдны дастөмтор... оз бост сиз лад.
Радјасас сувтны щөщ, ужавны сөлөмсыд
Наргытөг, векшастөг, дузјавтөг вај,
Оз понды гөрдөдны помкатөг чужөмыд,
Јөзыс кор јуклөны олөмсыс паж.

ö т у в ј а у ж

В. ЈОГОР

Кывзы-жө, кывзы,
Ужалыс вок:

Ужавны өткөн
Сөкыд і шог.

Быдсама ужын
Өткаыд — жын, —
Быдлаө колө
Кык мында вын.

Страднајас дырјі
Талалө уж,
Он көт-і ештыв
Шојтчыны суш.

Четчан да гортад
Ужјасыд тыр, —
Асылыд теңад
Нужалө дыр.

Быдөнлөн колө
Асылыд таз:
Мунтөзыд колө
Вајмөдны пач.

Лөсөдны сојан,
Ідравны скөт...
Ужвылад он-на
Регыдөн пет!

Муңан-да, ужыд
Ештіс көт ез,

Бара-нын термас
Вајөдны мөс.

Сегса, со, бара,
Челад-кө ем,
На вестө лішнөј
Муныштө сөм:

Челадөн колны
Некодлы горт, —
На дінө ковмас
Лөсөдны морт.

Кущөм-нө пөлза
Відчысан сек?,
Өткалөн овмөс
Таңөмі век.

* * *

Бурещ ме татчө
Вістала кыв:
Олөмтө вежны
Ем коллектив.

Ғерт-өд-і сени
Ужыд оз быр, —
Ставыс оз вежсы
Пырыстөм-пыр;

Белавтөм вөсна
Мукөдлы зік

Кажитчас делө
Во, либө кык.

Медвоzza воыс
Повны оз ков,—
Он-на-öd сөмын
Сыдыра ов.

Отувjөн овны
Ез-кө вөв бур,
Ез ескө-і сени
Олысы сур.

Көт-і кулакјас
Кутөны лөг.
Уна „Гигантјас“
Быдмөны век.

Јармөм кулаккөд
Нуөдам тыш.—
Отувтчөм сылыс
Чегјалас гыж.

Көні мужіклөн
Жујавліс сөн,
Трактор, машина
Ужалө сен.

Ноль воөн тыртам
Віт воса план—
Трактор, машина
Лоө-і тан.

* * *

Кутан-кө віңны
Отувjөн скөт,
Сені-нін лоө

Олөмыд — мөд.

Оз-нын кут ковны
Вајмөдны пач,—
Важөн-пө, шуад,
Колөма таз.

Челадлы јаслі
Востөма дас...
Адзад-ө өні,
Мыј артмө тас?

Мыјда сек прөстмас
Ужалан вын!
Пөлзаыс оз-өд
Буракө чін!.

Ужын машина
Кыпөдас өд,—
Кокнідік ујөн
Лоан те пөт.

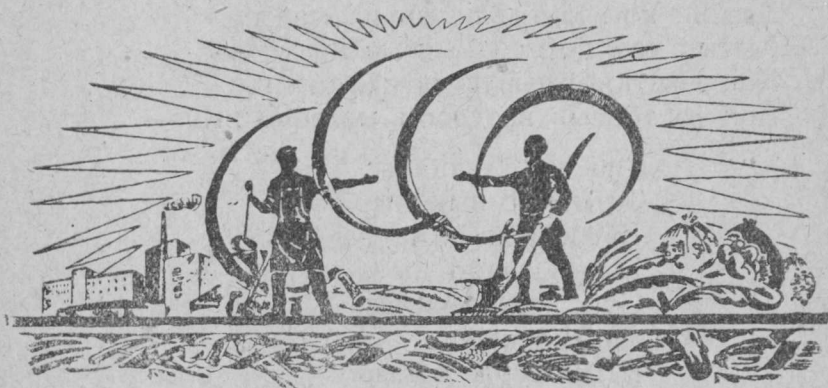
Гажа колхозын
Вунөдан важ,—
Сөкыдсө вејас
Серам да гаж.

*

* *

Кывзы-жө, кывзы,
Ужалыс вок:
Ужавны өткөн
Сөкыд і шөг.

Кыкмында сетө
Отувја уж,—
Отувја ујас
Өдјөнжык вуј!

В Ы Л Ш Ы Ј а с

Пед.-Генъ

Кыланныд онö тi вьл тöдтöм шыжассö?
Кывзысöј! Кывзысöј!..

Важөн, көн војтöвкөд панласіс көр;

Көн көч вылын пєслывліс ош ассыс скөр;

Көн лебігас увјасö суџ чегліс борд;

Көн вöј вöлі ывлаыс, кыт ез тувтчыв морт —

Öнi сетi јіркөдö,

Сынöдсö чашјö,

Көрт гыркја, көрт кока,

Көрт вома „звер„.

Көрт сіннас жірдалö,

Көрт горшнас кашкö.

Көрт сөлөм дыпкөмыс

Тиралö вөр.

Кывзысöј! Кывзысöј!..

Важон, кон жоктивлис вөј визыв жу;
Кытыс сез војјасө кыптивлис ру;
Кон ізјасө нөйтчывлис көзид зор гы;
Кон ез төдлив воцсасөм ылавыв вын —

Өні сен: мурдөдјас
Ју морөс пыкөны.
Ва бердын кыпөдчө
Ыжыд завод.
Гурсјасөн бікіңјас
Јенөжө кәјөны.
Шын сурја катласө,
Бытөкө код.

Кывзысөј! Кывзысөј!..
Важон, кон комі морт пессывлис пыр,
Шорјасөн кистлис пөс сорөн вір:
Пу-гөрјөн пегравлис шондібан му
(дыркод-жө, ме чајта, сылөн оз вун) —

Өні сен: тракторлөн
Ружтөмыс кылө.
Бөрөзда нуө
Көрт вома вөв.
Веж ежа шөралө,
Путкылтө, шырө.
Ружтөм шы ылө
Пышјөдө төв.

Кывзысөј!., Кывзысөј!..
Важон, кон лебавлис кокныдк кымөр;
Кон сунавлис, ворслис шондیلөн југөр;
Кыт тувгывлис вылысан јенежса тус;
Кыт шывгывлис бордјаснас өвтчигтыр јус —
Өні сен: тујјастөг
Јероплан чівјалө,

Суналө сынөдын,
Оз шенышт борд.
Көрт лебач сынөдын
Гажаа сылө.
Пукалө сы пыцкын
Вескөдлыс морт.

Кывзысөј! Кывзысөј!..

Выл шыјас локтөны, выл шыјас кылөны —
Пармаын олысјас, кыланныд ті?
Олөмлы вылторјас мір тырнас сылөны...
Өзтөны му вылө куслытөм бі.

Т О М Ј Ö З Л Ы

Пармазон

Тi, том јоз пыр гажöдчöј...
Суас уж, ен дышöдчöј.
Выл оласноглöң подувјас,
Тi вöчöј ас-кост öтувјас —
Тувтчалöј воžö!
дерт, кадöн лолö сöкыдјас...
Тi чегöј важ лок пыкöдјас,
Med сöлöм öзјö — ыпјалö
да сiнныд бiјöн југјалö —
Вермöмлун қöзöј!
Вын тiјан, мајбыр, öнi ем.
Том быдмыс раслы вöчöј нем,
Med шогсöм сiнва оз сузсыв,
Med зарнi — нартыс оз тувтчыв
Најö мыш вылö.
Ен сетчöј бокö! Вескыда
Пiс-кöдöј ордым паскыда.
Сöз ужлöн мiча југöрыс
Став тiлсыс јöзсö гöгöрыс
Кыскö, кылö.
Леңiнлöн пестöм кос оз кус,
Med мырсыс усö уна сурс,
На вестö сувтас уна выл.
Уж нуны јортјас, ковмас збыл
Медым уж вермiс!
Тан шöјтчöг абу — вермасöј!
Ен ојлав некöд — термасöј!
Паныда ужјас ештöдны
Кос-вылö јорттö ыштöдны, —
Med ужсам бурмiс!

БОРАҖА ВОҖАС

Выл Паш

Зым!
Гым!

Јірк!
Тарр!
Кыптöма сiкт.
Кыптöма кар.
Кыптöма мырсыелөн мiр!
Öзjöма вiр.
Јиралö
Мез тышкын
Луд,
Степ,
Јаг...
Шеныштчiс октабр!

Зым!
Гым!
Јірк!
Тарр!
Кыптöма сiкт.
Кыптöма кар.
Чурвиçö штык
Вiт миллион лыд.
Вын мiјан даc,
Тöдаc мед враг:

Жугөдам пас!—
 Таз щөкгө кад.
 Гөрисны снарадөн му—
 Кодјисны сурс лыда гу:
 Колчаклы,
 Врангеллы,
 Быдөнлы,
 Код вөлі враг...
 Таз щөктіс кад.
 Зым!
 Гым!
 Јірк!
 Тарр!
 Кыптөма сікт.
 Кыптөма кар.
 Кыптөма
 Кад вөсна тышкө...
 Олөмыс чіскө...
 Өзјөдам!
 Өзјөдам мі
 Сөд щынөн пөдлөм пөс бі.
 Өзјөдам уј!
 Ужалыс!
 Сосјастө пуж!

 Јіркмуні ујын јон гор.
 Ужалыс пет!
 Ујлы кі сет...
 Выл шудтө аслыд те дор.
 Зым!
 Гым!
 Јірк!
 Тарр!
 Кыптөма сікт.

Кыптöма кар.
Течны выль мiр...
— Ji-р-рк!!!—
Кыптiс завод;
— Зым!!!—
Чужiс гiган...
Kod вöчö.
Kod?..
Mильонлөн вынjöрыс
Зым! [тан.
Гым!
Jiрк!
Tарр!
Кыптöма сiкт.
Кыптöма кар.
Köрт,
Шом,
Нефтэ,
Bör—
Чужтö тан
Bитвoса план.
Быд кар—ударник
Быд сiкт—колхоз!
Ужалан jарлы
Cöкыд оз пощ.
Oз!
Bорdjаос воjас.
Bорdjа уж öд.
Выль кадыс коjö
Выль jöзлыс рöд.
Görd знамjа
Mijан ðевiз!
Пуктам mi—
Börчытом iз!

Вермасны!.. Вермасны!..

Пармазон,

Овлывлө кадjasын лолөн ми усам,
Вынjорным лыжалө, сыркмунө ки.
дона кад коллалам — жуjвiçам, уçам:
„Вөчас-өд көдкө тон, ог çуjçөj ми“ ..

Мед ескө мижанлы сөкыд ез инмы,
Кодкө мед тоjтiс, а ми олим жуj,
Ки мед оз гад-дөссы, кок мед оз кынмы,—
Кодкө, тон вөчас-өд даç ордым туj.

Быд минут вес колөм мижанлы мыжөд;
Быд минут вес колөм сөктөдө вен.
Корсам ми петан туj зарнiçа кыщөд,—
Олөмыс чуксалө: „отсышт ваj мем“ ..

Быд минут jугжалө аслыс рөм биjөн,
Быд минут дон кутө ыжыд да jон.
Мед аçыны сiнмөн, малыштны кijөн—
Быд кадлы велөдчөj пуктыны дон.

Вермасны!.. Вермасны!.. дугдывтөг колө
Личкертөг ештөдны уж бөрса уç.
Уж вөчиг, вермасиг ог усөj лолөн,—
Жуj кад-ни, сыркмунөм ловлы оз вуj.

Олөмыс кадалө том чужан кадсө..,
Отсыштны сөвмөдны быд мортлөн мог:
Төлөдны сiктjasын щыналын чадсө,
Весавны jөз пөвсыс нужда да шог.

Вермасны!.. Вермасны!.. Војтөв со шувгө —
Пармакөд кыпөдө һемөвөјзык.
Вөрпуыс пармаын војтөвлы мургө;
„Новтө, вај, пармасө ызгөмсыс пык“...

Шуҕлалө војтөв да кусһалө расјас:
Копрасө туганнас вөһиһиһкыҕ;
Виһоны том раскөс пармаса козјас,
Тугансө војтөв мед чегны оз суҕ.

Вермасөм!.. Вермасөм!.. чуксалө — корө
Лөһавны, шөйтчыны абу-на кад.
Котырө чукөртчам кадалыс дорө,—
Уж һан, уж вылө сувтамөј'рад!..

Олөмыд абу-өд рөмпөштан вуҗөр:
Петкөдлө быһнога киссөмлыс сер,
Унатор гугөн-на сајдалө вежөр,
Сајд кежыс вермастөг уна он кер...

Вермасны!.. Вермасны!.. Гыалө горјас..
Пелајас кылөны — сетөны шы:
Гөрөны плугјасөн падрөдыс борјас —
Путкылтчө, муткылтчө выль өдөм гы.

К а л ы м

Лыбалыс

Лөгөдчөны кывтны

Торр... Торр... Торр...— кылө тораçлөн торгөм-
ыс — жеңыд тулыс пом висталөмыс.

Ғи-ғи-ғиғи, ғи-ғи-ғиғи, тулыс воис, зів-зів — сылөны
гажа тулыслы колыпкажас, бағ-ғые бағ-дө шырыжалө-
ны, кил потөмсө виçөдөны.

Воис-воис, .. воис-воиис, — һөв-моз лебзигөн сылө
щөщ истан.

— Кун-кон-клон, — ыжыд жынжанөн моз клонөп-
тас кәтишщыын, пуржасанинын кер.

— Тон-тон, — воча шыасас сылы гора јөла. Ставыс
ловја, ставыс кыныд, һимкоғасө тулысын. Весиг вө-
рыс гажа сылө ассыс немөвөјса сыланкысө: — ш-ш-
ш-ш-ш — бығғө лантөдө, оз щөкты вывти зычитны, оз
щөкты торкны ужлыс лөсыд шысө. Зарһија шондиыс,
јөвкоғ сеғ жеңеж вылын, шыңмунөма-шыңжалө, дел-
кујтө ставсө, мыј ем му вылас, бығғө, мам ассыс ка-
гасө, ворсөдө-четчөдлө ассыс југыд југөрсө выл кыр-
сөм сортовка керјас вывти, пурјасыс-јас мышку вывти,
кыркөщөз кәјөм јувывти, вөчалө өшка-мөшкајас кер-
јасөн резыштөм вавөјтјасыс.

Ғис-коғ мича сортөвөј керјас, өта-мөд бердас
ромшинајасөн кутчысөмөн плавгысөмаөс вавылө орт-
чөн-ортчөн да видчысөны кывтөм.

Пурјасыс-јас пурвылө накатјас-һин кыскалөны,
алун пажынөз е штөдны көсјөны — пажын бөрын кывт-
ны. Асныс зев кыпыдөс — варовөс, бығғө оз керјөн
вөдигчыны, а ворсөны. Некод абу муғөма.

— Ен пычод менө кернад. Пычодан-кө — кая-да, астө-і ојкөда кернас...

— Ојкөдан кө-өд. һинөм-на ме-ог-ло өтө кернад, — шмонгө Степан Иванлы — Олө Ваңө. — Зев-һин кула-пропагита — сесса-і һинөм.

— Кулан-кө, ме тенө ваас шыбыта...

— Пычалөм-бөрад-кө те менө ваад шыбытан, ме ваасы пета да астө соја. Ке, ке, ке, — сераліг тыр помаліс Олө Ваңө, сесса виçөдліс тыртөм кәтишщө вылө. Кәтишщө шөрвыјас, кырјылас, кык куз бөд жылө зев-төмаос гөрд дөрапас.

Олө Ваңлөн сінмыс сы вылө усе-да, гашкө, со-одыс-һин гижөдсө лыфис дөрапас вывсыс:

„Өтөк кер огө колөј вөрө-һи, кәтишщө вылө“.

— Кыз-таж көсјим — сизі і артміс! — һимкода пырыс гораа шуис Олө Ваңө.

— Мыјыс? — јуалө сылыс Наста Вас.

— Дөрапас вывса гижөдыд. Ми-өд-таж медбөрја керјас-һин лезім кәтишщөсыд. Өһи сесса выл гижөд колө гижны дөрапас вылас: „Кылөдам став керсө“, да сижөс сесса пурвылө і сащкыны.

— Збылыс-өд сизі і колө, — шуө Педул Иван, Наста Васлөн јортыс. — Вај, ми Васкөд мунам да вөчыштам сижө.

— Ветлө, ветлө да өдјөжык, — термөдлыштіс Көста Өһө.

Наста Вас да Педул Иван котөрон кәјисны кәтишше кыр жылө да вескөдчисны гөрд дөрапас дінө.

— Часлы, — шуө Наста Вас, — ме котөртла чом дөрө суһиса јемла да шыпасјассө кутам вурны.

— Ветлы-һнө, — воча шуө Иван, — ме секкөсті дөрапассө летчөда пур вылө да важ шыпасјассө реçөда.

Вас котөртис суһиса јемла чомјоç да востис кудсө һанөгил перыны. Сек сижө кыліс гөра шуөм ју-ка-

тыдыс: „Олам-на! Быдтор артмас, ен шогсы“. Вас пелжассө зоргөдiс: — тајө, тајнө, Калымовлөн гөлөсыс кылө... Јуөма, али-нө мыј.. Коккөд-нө сiјө ужалг-костыс јуө... Часлы-жө ветла да виқөдла, — шуө аслыс Вас. Сесса четчыштіс да котөрөн ускөдчiс ју-катыд гөлөс шылаң.

Кыјөдчiгтыр Васө матыстчiсiчөтiк лыс чом дiнө. Сетыс адчiс Калымовөс да лажгөдчiс сук понөл уло сыв вiтө квајт сајө. Калымов јона-нын гажа, кiјас кутө вiна тыра чашка. Сы бокин пукалө Фверов да вi-лөдө сын јур. Сiјө локтөма да шлонјалө черi кыјiг-моз, пурјасаниңыс пышјөма-да.

Ныруланыс налөн, паскыд вевта гөгрөс наңкуд вылын, руалөны шајтыра чашкајас. Сен-жө шлапвиқө ыжыд сын черiнаң да вылө јурсө гонгөдөмөн сулалө вiна сула. Самөкур чашка ректөм бөрын, черi чепөл-тиг-моз, Калымов шуө Фверовлы:

...— Сiјө-жө-тај ме i шуа: мiса тај кертө көт-i ставсө кыскiсны вөрсыд, көт мiса-i пурјавлiсны отi-төг,— кылөдныс-өд ылын-на. Кардорыд оз-на тыдав тасаң. Ме-тај сiјө-i шуа, мiса-тај, полојжассө ез-на туп-кавны, вермам-на сетчө пурјассө вeскөднi. di-јасыс-на ез кылавны-нi. Сетчө-на пурјыдлы позө пук-сынытө-i..

— Менөтө ескө, ферт, јона-жө быдногыс өбөдi-төны-да. Виқөд, вөттө кык-со кыч шајт сујiсны, дај виқмусө-на көсјөны мырфiны, — гажакод кывјөн вa-ровiтө ськөд Фверов.— Меным со јөзыс жа-лөс. Тулысбыд пурјасасны, а доныс нiнөм оз во. Ставыс ас понданыс. Пурјассо-кө унжык пыртасны положө, мiбө di вылө костасны,— сек небөс доньд-i codö...

— Со кычi көсјө вөчны кулакыд,— мөвныштіс Васөыд понөл улын. Аслас вiрыс быдөн пучiс. Калы-

мов бара пөрөдiс вомас вiна чашкатö, сöлыштiс кра-
көтөн, сесса дулалөм сiннас Эверов вылө вiзöдлыш-
төмөн шуö:

— Со мыј, Нiкөн Gidөрөвiч, ме мөвпышти: көт
ескө тенад-i став выл вiзмуыд донтөмөнiка, нөбөм,
прöста сурөмкөт, а меным-кө сетан тыра куктö — сiјö
тенад аслыд-на колö. Ме сvidителö пета да-i нöшта-
на кодсурөс кыска. Куктö-кө сетан-i пурјасыд-на по-
лојад пырасны...

— Сөмын та јылыс мед некөд оз төд,— недыр
жувицөм бөрын шуö нацөнiк Эверов.— Кор тајö арт-
мас ставыс — секи-i кукыд тенад лөö. Јöзыдлы-өд шу-
ам, мiса, нөламын шајтыс ме вузалi тенид дај прöст..
Сесса, вај, мун пурвылад, мед оз колны, да, сорнит
јöзыскөд. дыр олөмнад вермасны казавны да гөгөр-
воны ставсө...

Васө бара, каң-моз, гусөнiкөн четчiс понөл улыс
да котөртiс бөр чом дөрө.

Кывзыөс.

— Кытчө-нө те вошлiн? Зев тајнө дыр ветлiн?—
јуалө Васөлыс Педул Иван, Öлө Ванкөд пурвылө дө-
рапас сувтөдiг-моз.

— Ме мыјкө кывлi,— гусөнiкөн шөпкөдө Васө.

— Мыјнө кывлiн, көклыс көкөмсө, алi мыј?

— Калымовлыс да Эверовлыс сорнисө кывлi,—
шуö Васө. Сесса ставсө налы вiсталис, мыј кывлис да
адчылис.

— Мыј-нө ескө сесса вөчам такуча?— јуалө зев
збылыс Педул Иван.

— Мыј?.. Вајö, зонјас, кывтны јөткыштчытöз скөд
чукөртламөј да сенi ставсө вiсталам, мыј көсјоны Ка-
лымовыс да Эверовыс вөчны. Скөдтө-кө огө чукөрт-

лөҗ збылыс Калымовыд зев жона вермас зугны вор
кылөдөмтө,— индс Олө Ваң.

— Вөчамөҗ-і ем. Часлы ме котөртла кывтыд ка-
тшщө. Те, Васө, катыд ветлы,— збоҗа шуө Наста Ва-
сө муніг мозыс-һін.

Час-жын мыстн шөр катшщө вылө чукөрмис морт
сокымын. Наста Вас висталөм бөрын, ескө сен-кө вө-
лі Калымовыс, жүрсө поткөдлісны скодужтысҗасыс сы-
лыс-да, сөмын ез-на уфит вонысө. Сен-жө шуісны
һекөдлыс һе кывзыны ылөдлөмсө да став керсө кыл-
өдны места вылөҗ. Конҗасысҗассө шуҗсны чорыда мыж-
дыны суд пыр.

Аслыс сама мунөм...

Пажнаҗтөм бөрын пурҗаяс җөткасалісны кывтны.
Калымов, вокыскөд вашкөдчөм бөрын, тасма костас
сүҗс чер, пөлпом вылас пішщал өшөдс да мөдөдчс
шатлалігтыр жу кывтыд кө клаң вескыда. Калымов ош-
көҗ скөр чужөма, сінҗассө дулөдөма, лөбсө тош сор-
нас куртчөма вөжов піңҗаснас.

Степан Иван вөдөдліс Калымов вылө-да, весіг ло-
лавнысө вунөдліс һедыр кежлө. Сесса, мыҗөн Калы-
мовыс саҗалі пуҗас саҗө — жуалө вокыслыс сералігтыр,
мед оз гөгөрво:

— Кытчө-нө шлаккөдө пішщалнас, тащөм кодҗур-
нас?.. Воштас-өд пішщалсө, лөбө ачыс купаҗтчас...
Кутҗаө пөрө...

— Утка лылыны-пө таҗ ветла, шуө, — нурбілтс

— Савө Педө.

— Уткатө-кө кыҗас, соҗныс щөщ лоө волыны...
Ке, ке, ке... — Серөктс бара Степан Иван. Степан Иванлы
зев аслыс сама кажітчс Калымовлөн пішщалөн мунө-
мыс, да друг мыҗлакө мөвпыштс: — Оз-ө мыҗкө вөчны
көсҗы кодөскө Калымовыс... Мыҗкө таҗнө зев скөр

чужома муніс... Часлы-жө ме та бөрыс ветлышта, колө-
жө сылаңо пишчалөйла ветлыны-а. Часлы, мед мїжан
оз-на јөткысны — уфїта-на... Сессагораа шуїс:

— Го морө уж. Менам өд вөлі вїла пујас колө
перјыны да зїкөз вунөді. Кајлыны лоө өдјөжык, ес-
төн зев мїчаөс вөлісны-да. Кывттөз-өд уфїта-на-жө
көнкө?..

— Уфїттөг-өд он ов, — бара нурбылтіс Савө Пе-
фө, Калымовлөн вокыс. Степан Иван бостіс черсө да
зев өдјө мөдөдчїс ју катыдлаң. Сукжык вөрәинө воїс
да бергөдчїс кывтыд, Калымов бөрсә. Мунїг-мозыс,
шпал кәтїшше дорыс, ув јылыс сїјө бостіс ассыс пиш-
чалсө, зарафїтіс пулаөң, да мөдїс воқө. Секи кыліс
Калымовлөн уткаөс лыјөм шы да Степан Иван сетчө-ї
вөскөдчїс.

Кывтө...

Ојдөм ју вывті кывтөны пурјас, бытө, јусјас
лебчөны сөрсә-бөрсә. Став плїтаыс-на торја, өтлаө-
дөмнас векнї ју вывтыд оз поз кывтнысө-да. Олө Ва-
њө өтї плїтаөң медвозын јөткысїс кывтны да ставны-
сө, колїс — некөн-нїн оз тыдавны вөсїг. Сїјө пур вылө
вөчөма ічөтїк керка, пурјөн кывтысјаслы прїпасјас
вїңны. Керка бокас кык куз бөд јылын шпорөдчө ыжыд
гөрд дөрапас. дөрапас вылас кабалаыс вундалөм шы-
пасјасөн гїжөма: „Кылөдам став керсө кәтїшшејасыс“.

Вањө пурвылын гребјыс да зїбјасыс өтдөр, ем
ношта ічөтїк пыж да аслас сөд понјыс — Собольыс. Со-
больскөд Вањө морткөд-моз-жө сорнїтө. Мөдыс бөж-
нас лөгјөдлө, лөстїчө, быд кыв гөгөрвоө.

Тувсов вїзыв ваыс Вањөлыс пурсө зев өдјө труп-
гөдө кылөдө. Көжылас Вањөлыс пурсө заводїтіс суј-
ны кыркөщас, лөппїјө да Вањөлы музтөз, пөсавтөз лөї
сынны гребјөн, вїңны пурсө кәжөмыс. Онї сїјө кыв-

тө жу шөрти да кер вылө пуксөмөн куритчө — шөртчө.

Шуга кі вылас пластвіңө, ешкынөн-моз, зор жала-
өн вевтөм жаг. Пушкыра пожөмјас вевтөны, сажөдө-
ны сіјөс, мед шөндіыс озжык јор, мед оз-нын јонжыкасө
зормы-быгав. Веккыдывыв кыркөщыс тырөма гырыс-
лапа козјасөн. Ічөтік төвруыс муртса пөлнасыштөны
козјасыс, лысјассө лажкөдлөны, бытө нумјалөмөн
прөщцајтчөны Ваңөкөд, чajtөны-на, буракө, мөдыс ад-
чыслыны. Сынөдыс, ымралө тувсов чөскыд, дукөн...

Ваңө дінө локтіс Соболыс да кутіс лөстөтчыны,
бөжнас өвтчыны, вомсө тапкөдны һіксыг тырји да воз
кокпөвсө лептіс Ваңө піңөс вылө. Сөсса ез вермы
терпитны да кыкнан кокнас четчыштис Ваңө возө —
кывсө һужөдөма-да, окыштны көсјө сіјөс.

Көсјіс віны.

Степан Иван котөрөн сорөн муно көж гору лө
Калымов муна тужөд. Ју бөкө воігөн сыв да сажыс-
кымын Степан Иван кағалис пу бөкыс Калымовтө.

Сіјө бура дыр метітіс піщальгыс жулаңө-да —
гым лыјис... Степан Иван віңөдліс ју вылас, кытчө Ка-
лымов метітө да јурсыыс сылөн сувтіс, көзыд ваөн бытө-
тө кістісны, кынмыліс места вылас. Ју шөртіыс Ка-
лымов весті пурјөн кывтө Ваңө, кер вылө пуксөмөн
понјыскөд. Понјыс вөлі четчыштөма сылы возас-да,
дыјөм бөрас сырк-усі. Степан Иван скөрмөмысла ачыс
ез төдлы, кватітіс пөлпом вывгыс ассыс піщальсө,
сөсса лок горшөн горөдіс:

— Мортсө тајнө лыјин! Мыјнө те вөчин?!

Калымов лапмунлі повчөмысла места вылас, піш-
щальыс кісыс усі. Сөсса віңөдліс Степан Иван вылө —
четчыштис мусыс, зев өдјө ферһітіс черсө тасма кост-
сыс да ускөдчис Степан Иванны вылө маткіг тырји:

— Те-на-өд он мын меыс!..

Гтепан Иван сажодчыштіс пу сажө. Калымов вылас-нын воіс, керыштны көсјө Иванөс. Пішчал вомсө вештыштіс Калымовлаң да лічыштіс воҗчуңсө... Косыштіс лыјом... Калымов чорыда горөдөмөн кутчыіс сојас, довкнйтчіс. Черыс уҗі.

— Мыј корсін сјјө-і суріс, — артміс лыјом бөрын Гтепан Иванлөн.

Калымов ранітчөма вескыд сөјас да нуқрасө.

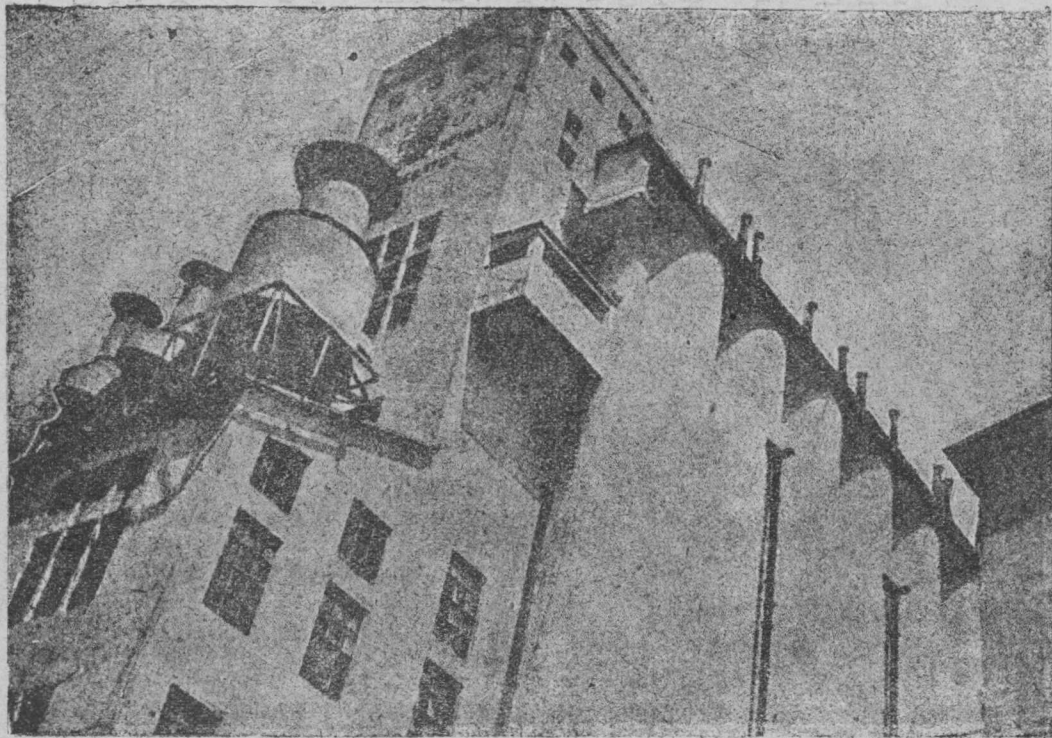
Гтепан Иван четчыштіс ју кырјылөҗ кујімө-нолыс, віҗодліс пурвылө. Сені шемөс сулалө Ваңө. Кок дінас кујлө понјыс...

Мыјөн Ваңө каҗаліс берөгыс Гтепан Иванөс — јоткыштіс пурвывсыс пыжсө да вужөдіс Ивансө пурвылө. Гтепан Иван ставсө вісталис, мыј лоі кыркөщ дорын. Недыр чөв олөм мысҗі Ваңө шуіс:

— Со, мыј кутісны вөчны... Ме-өд ескө төдікоҗ-тајөс да... Понјөј вііс менө смертыс, — асө ме местаө лөсөдіс... Мед-но... Таҗөннад оз-нын менө вермыны кежөдны вескыд туж вывсыд... Калымовтө со-мыј вөчіс калымыд... Час, воам, да, судө сөтам најөс... Віҗөдлам, мыј секі кутасны сывны. Судыд таыстө јурөдыс оз малышт најөс. Оні мед кујлө, ыркөдчө сені.

Рытја шондіыс омөла-нын сөтө. Төвруыс кыптыштіс — гыҗөдіс васө, пур бокө кутіс шлопкөдны. Пурјас пыр өтарө руңғоны — кывтоны... Пур кылөдыс-јаслөн гораа јургө сылөм шыыс. Гөрд дөрапас шпорөдчө медвоҗа пур вылас, вералө небыдік төв воҗын.

Бидмбны гiгaнтjас

Б ы д м а м і ј о н м а м

М Лыкачов

Кытчө ен виçот—
Ужын јозыс пиçө.
Мөд олан пансө,
Шогмө выль страна.
І лунис лун
Пјатна пунктөм гөрд виçон:
Сен виль завод,
Сен өмлөсалөм ва.

Серөмтчө сін,
Серөмтчө чужөмбанө!
Етатщөм лунө
Содө кійын вын!
І сувтан улө
Гөрөнжыка паныт.
Ог колтчө бөрө,
Ог надмө һекін!

Страна, страна!
Лолалан те вилнөжөн,
Чужөмтө вежан,
Тенө он төд, он...
Завод струбаез
Пыкөмаөс вон һобо...
І векеыс мјан—
Көрт

да сталь!..

Бетон!..

Ужаліс өтір
Вежө ассө, олөм,

Ужаліс өтір
дорө виліс мір!
І муыс мөднөж,
Вильмоз виçот олө—
Өтік ыб шогмө
Абу межа чір...

І кыввез вильс,
Кыз чуркаө мошшез,
Пырөны јурө
Југдөтөны вем...
Посад, һеревһа.
Кыс те өні кошјан?
Өні колхоз,
Коммуна токо ем.

І талун,
Һольдасөт пороглө сувт-
Ешө буражык [төн,
Содө мјан вын!
Фундамент пунктөм
Індустріја увтө,
Фунтамент чорыт—
Вуж сылөн пыдын!

Витвоса планыс
Оланінө пырө.
Лолалө көртөн,
Сотө сөлөм сталь...
Колхознөј суез
Трактор зыкөн шырө!

Он сузот сінөн,
Ыбыс өтік —
Свал!..

Пессом-пыр вужім
даснолөт порог-ні.
Горөнжык сылө,
Гургө трактөр шы...
Мі вынаос!
І кі некор оз дрөгнит!
Вітво — ноль воөн, —
Чорыт міжан кыв!

Өј, өј! Кін ноко
Колтчо сетчін бөрө?!
Кінлөн прорыв
Летјалө бөрын бөж?
Кін сетчін кыссө,
Өтї местын зөрө?!
Өј! Содтө темпез!
Сувтө отыв,
Щощ!

Горөнжык кылө
Быдман зык страналөн,
І днепростројөн

Зардө выл страна!
Отласа вын
Колхознөј деревналөн
Кулаксө пөдтас,
Кыз тулысса ва!

І талун,
Нолдасөт пороглө сувт-
Корсө сөлөміс [төн,
Сталкоф чорыд кыв:
Фундамент течам
Індустріја увтө!
Ударнөј темпез!
Бырөтам

Прорыв!

Страна, страна!
Ме тент талун сыла
Сөлөмсан, радөн
Гора сыланкыв!
Ме ачым текөт
Быдма јонма!..

Кылан?

Ме сотча ужын,
Кыла быдман шы!

Стантсіја Сыктывдінкар!

Нобдінса Віттор

Көрттү!
Мажбырөж көрттү!..
Раменті, парматі, вөрті,—
Көнјасын пон-на ез увтчывлы,
Морт кок-на, гашкө ез тувтчывлы.
Эвер весіг нырсө оз суј,—
Луковтас уклада туј.
Стрелочник Піңугсаң
Тујнырсө вежас,
Паровоз сетысаң
Вовылө кежас,
Кочегар лөдсалас өдсө,
Машинист өдзөдас „ходсө“,
Жервома појездыд зымөдас—
Вөрчылас муыс і сынөдыс.
Минутөн кілометр — терыб-өд вөлыс!
Сыктыв-ју-вомдорын назмөдас вөліс.
Воссас сен семафор-борд*)
Вывлаңө катовтчас — шар
Чујдөдас кондуктор јорт:
— Стантсіја Сыктывдінкар!

К өрттү
Німаліс важөн.
дыр-һин сы вылө гажөн
Олім мі, выннымөс чукөртім,
Сөлөмын нађеја нукыртім:
Куслас да ловчылас бөр,—

*) Сурја-јылын пас, позө оз пырыны појезды стантијаө

Көрттүптөгъ вoзo он вoр!

Пармаын ембурыс

Вoрoдтoм кулo.

Oвмoс da култура

Ез кыптив тула.

Комi жoз мажасiс немсo,

Бертлoдлiс сoнсo да вемсo,

Тул понда олис пыр зуртoмoн,

Быдторсo кыскавлiс ружтoмoн...

Регыд-нiн помасас шoгмытoм кадыс,

Вoлсacac кoрттул-da лoамoй радoс

Мoскуа быттo сек горт:

Пуксан да журoбтан — шшар.

Квaтiтчан: аттo, сo мoр!

— Стaнтсiя Сыктивдiн кaр!

Комi³

Кылoд ставoвoртo,

Oтсав стрoитны кoрттул!

Вoр вылo мaшiнa корасны,

Регыд кык релсжас дoрасны,

Камгасны кoрттултo — гол!

Кылoдтoг вoр мед ез кол!

Ставным мi сoлoмcaн

Кутчiслам ужас.

Комiлoн вынjoрыс

Быдлаo сузас.

Кoрттулjoн выл oлoм вoггac,

Комi му кыптыны бoгтac,—

Сoтсиaл-пoездыд нуoдac,—

Мукoдoс рeгыдoн суoдac.

Нiмкoдa вiдчысам пoездлыс „хoдсo!“

Ужнaным сeтaмoй кoрттулжы oтсoр!

Регыд-нiн пaрмaсa мoрт

Вaгoнo пырaс шур-шaр!

долыда петас кыввор:
— Стантсіја Сыктывдінкар!

Кылан:

Грімөдө поезд,
Жургө лунвывсаң-војоң,
Лечыда чарөстө, жуковтө,
Зумвіқан парматө жуковтө —
Палөдө немөвөј шог,
Тажјалө выл олан ног,
Стрелочник Пінугсаң
Тужнырсө вежас.
Паровоз сетысаң
Міжанлаң кежас
Кочегар лөдсалас өдсө,
Машинист өдзөдас „ходсө“,
Жервома поездед зымөдас —
Вөрзылас муыс і сынөдыс,
Стальнөј вөв шутовтө — өдіөжык төлыс
Сыктыв-ју вомдорың назмөдас волис.
Воссас сен семафор-борд,
Вывлаңө катовчас — шар!
Чудөдас кондуктор јорт;
— Стантсіја Сыктывдінкар!

У д а р њ і к ј а с

Педъ Генъ.

Катішце вылын.

Тувсовја лун. Саріџон лозалө јенеж. Вылыті шуң-
гöны мјча сера кымөрјас. Небџө, ловџө мувы-
лыс. Воссайјасыс һулөма шондіыс лым ешкын. Сöмын
вöрын пыр-на діјасөн кујлө рөшкыд лым.

Кырјас костын ворсөдчө вөрса ју. Пөлöныс ур-р-
гöны со арөса пујас. Шонтöны гож воџын лысöмнысö.
Һимкофнысла пыркөдöны јос туганјаснаныс.

Көж вестын мөдлапöлас уж шыөн јургө пожöма
јар. Чардбіјасөн југјалöны лечыд дора черјас. Ва бер-
дас, кыр јылас, чукөрөн-чукөрөн кујлöны мјча керјас.
Öвтö на бердыс мајтөг быгкоф һебыд сынөдөн. Кыр-
көщ подјын віж морөса курөг піјанөн котралöны,
ворсөдчöны гыјас. Мөдлапöлас кургө вөр—мыссöма
шонді југөрјасөн, сынасöма төвруөн; ічмоң коф томөн
віџөдчө. Лунвывсаң ыркјөдлө төвру, кокһиҟика леба-
лө катішщö вывті, быдлаө нырсө сујлас, керјыс-керјө
четчалө, ласкысас да һулө налыс сирөда мышнысö.
Ышмөм канпиөн ворсө катішщö шөрө сувтөдөм гөрд
плагкөд. Лысҟас: „Став лезөм кер кылөдам заводјасөҟ!“
да һимкофлаыс окалө быд шыпас. Öдөптас да эвирк
четчыштас кыркөщсаң ју вылө, лептас щын-бус.

Ылөз јургöны уж шыјас.

— Бостлөј! О-оп!

Труна-трана тупылтчöны керјас. Ыз-буз суныштö
ны һилөг гыјас пөвсö. Гөрöны ју пыдос. Бөр былік

тöны ва вылысö да бергалöмөн кывтöны. Кывтöны öткөн
Кывтöны гозјасөн. Кывтöны чукөрјасөн.

Німкофас, роккөдчыс. пөчө-пармаөј! Виқод: ко-
тырөн-котырөн тилсöны те пыцкын ужалыс војтыр,
сөлөмсаңыс камгöны лун і вој. Мөвпалöны пöрыс
тушатö виэлавны көрттујјасөн, шоссеејјасөн. Гычöдас
сынöдсö појезд. Сувк-савк өзјасны електролампајас.
Заводса станокјас, машинајас кутасны сывны уклад
шыөн, доналас јенежыс, гычас сынөд, лажкуман
қоннад те—пөчө парма, томман. Выл шыјасөн бост-
сан горавны; Выл Војыв!.. Выл Војыв!

— Öтувја вын бостас!—шондїлан качөдчө катїш
щö вывсан. Ужалö том јöзыс ударнөј бригада. Чу-
жөмјасныс, тулысыскод-жө, долыдөс. Воссa морөснысö
нулө төвру. Сөнјасныс гез пратјасөн ворсöны.

— О-оп!.. Јещö öтчыд!

Öвї кер чукөр дорын тилсöны нөлөн. Сени-жө
косінці чужөма зон, збој сінјаса Васө. Васөлөн гад-
фөс кїпыдөсјасыс чорыда кутöны кызпу зор. Куэ
тушаыс нугылөн нугласө. Шондї зарнї кїподнас ма-
лалö сылыс мегырөн сінсөм мыш. дөрөм пыцкас
шпорөдчө төвру. Васөкөд ортчөн ужалö өмїзвөдн
өзјыс чужөмбанјаса Машө. Сосјассө пужөма. Јурсїсö
қөбөма гөрд јуркөртөд улө. Сөмын сөд јурсї чїткыл-
јасыс оз көсјыны қөбөсаны шондїыс. Мырдөн летчöны
пелпомјас вылас.

— Бостлө öтпырјө. Но-о!—велөдө Васө. Сортовка
вөрчө да быгылтчө. Швач усө кыр јывсан. Трун-тран
— виқөдан да ваын-нїн.

— О-го-го! — јургө катїшщö пастала.

О-го-го,— кылө јөлалөн елтчөм.

— О-го-го! — лебалө ју пөлөн, лажқалө парматї,
лантö ылын-ылын, көнї сїнмөн суқтөм сарїқөн гыасö
пушкыр вөр.

Уж пуө. Јаг пастала жуоны војтыр: тошкајас, гоштөмөс, зонјас-і, нывјас-і.

— Сулавлөј!—друг уж костын горөдіс Васө. — Ме мыјкө мөвпышти,— содтіс да керјыс-керјө четчалөмөн котөрттіс чомјас дорө. Недыр мысгі вајис сір тыра туіс. Вом тыр серамөн віқөдіс јортјас вылас да гіжіс кер вылө:

„Вітваса план тыртам һоль воөн“!

— О-го-го! — Бригадірјас кутчісісны зорјасө. Сортовка бордачөн лебзіс улө да суныштис солкөдчыс јуө.

— Мыј-һін, томјөз вөчаныд? — локтіс да јуалис Педот дад. Сіјө нарөшнө локтіс віқөдлыны нокеөмныс ачғө.

— Віқөд, Педот дад,—кыв вііс Машө да мөд кер вылө гіжіс:

„Бырөдам кулакјасөс, кыз классөс!“

—О-го-го!—лебзёны гора шыяс том јоз дорыс. шпорөдчөны тувсовја сынөдын вына борднаныс.

—Гөгөрвоин, Педот даа?—шпыңјалө гөрд чужөм-банјаса Машө. Педот даа кутчысис зорјө.

—Вајлө-инө отсышта тїјанлы,—вїсталө да сујө зорсө кер улө. Зелөдчө—голаас сөнјассыс ботмөны, вїрсалөны.

—У-ук!—керјыс лебзө-нын улө.

—Со-тај,—шпыңјалө Педот даа тошкас кутчысөмөн.

—Гыасыс пујас вывтї небыфїк кокшыөн локтө сөд сїнкыма ан—рыт. Шондї гөрдөдө. Сїнпөвнас вїзөдө улө, бөрјө ојбыртанїн. Ывлавывса шыяс небзөны. Ју вылыс гылымө—југзө. Вїзөдчөны сы вылө пујас, нїмкодасөны. Ју бердсаң ыркјөдлө.

—Е-еј! Кад-нын шабашїтны!—горзөны бригадїр-јаслы ужалысјас. Чердорјасаныс јөктөны кыа југөрјас.

Ывлавыв пыр јонжыка сөдасө. Пу вужөрјас паскалөны. Мөдлапөв шынасө, шебрасө небыд ру ешкынөн. Гөрдөв кыа југөрјас ујалөны ывлавымын.

—Тїлі-тїлі... Тїв-тїв,—кывтөны понөлјас дорыс мелї шыяс. Тајө зөла лебачјас лөсөдчөны узмөдчыны. Кад-нын-өд. Со, шондїыс оз-нын тыдав. Лаңтө вөрыс ур-р-гыны. Унзіла сїңјаснас чїткырасө јуыс. Весїг кымөрјас улөжык летчїсны.

Тїлі-тїлі.. Тїв-тїв,—кад, кад-нын узны.

Бїпурјас өзјөны

Чөволө ывлавыв, вугралө, вөтасө. Сынөд ыркалө. Ш-щ-ы...—Мелїа, мелїа унјывсыныс шышкөны пурјас

Чомјас дорын өзјөны бїпурјас. Рудов щын гыјас везјасөны сынөдын. Орјавлытөм нугылјасөн кыссөны јаг вывтї, паскалөны, сөзөны пујас јылө. Бїкїңјас савкнїтасны чукөрөн, јөктөны пемыд сынөдын. Мө-

тырјас јылын ошалоны портјас, шајнікјас. Руасомон пусоны јуква да рок. Чоскыд сојанкөр делөдө ужалысјасос. Кынөмјасныс јандыстома муралоны.

Бригадирјас чукөртчөны асланыс отувја порт гөтөрныс. Гажаа ызгоны. Көт-і музөма кі-кокныс сөкыд сортровкајас быглалөмыс, сөлөмјасныс долыдөс. Корөны гаж, корөны серам.

Сојан пусис. Бригадирјас сөрса-бөрса локтоны порт дорө. Снежурнөј шмонитө да течө тастіаныс руасыс рок. Сојоны чомјасын, сојөены біпур дорын, кодлы кызі лөсалөжык. Азыма паңасөны. Чоскыда тапкөдчөны вомнаныс. Муралыс кынөмјас лаңтоны.

Зунвізө пукалө аслас біпур дорын Урсузев, Зумыша візөдө біпур пыщкө да мөвпалө. Јурөстас вугралыс сынөдын том јөзлөн серам да бергөдчывлөмөн візөдө сінгугјаснас.

Катішщө вылын тыдалоны кер чукөрјас. Уна сурс кер-нін тајө лунјаснас летчис кыркөщ улө. Лун-мөд ужавмөн сөмын-нін колөма. Урсузев візөдө на вылө да вомдорјассө јірө. Аңыссө сылы: кер чукөрјас абуһын кер чукөрјас—тракторјас, станокјас, машинајас... Ортча-отча тракторјас вөрзөны да мунөны—гөрөны путкылтоны. Со, со.. сылыс ыжыд овмөссө сөд муө гөрісны. Кыпөдчис сетчө колхознөј көза. Гыасө, шаркөдчө, зарһиөн лөсталө.

Урсузев мистөма јортчыштіс да кутіс гудравны жборөдчыс јаја шыд; паңыштіс, сесса бостіс мөтыр вылыс, руасыс порт да солаліс. Ректіс пестөрыс паскыд чышјан вылө выја һаң, муткыртіс падвежөн вескыд кінас морөс пасталаыс да кутіс паңасны.

Өтнас. Паңасө чөва. Візөдлас бригадалыс да ужалысјаслыс котырөн олөм выланыс—вөрзас сөлөмыс.

Панагіас Урсуэвлы друг уеіс төдвылас вежон сайын лоом тор. Локтіс сы opdö селсөветса председател да кіјастөг-ні, нінөм вескыда вісталіс:

— Тед, Урсуэв, унаыс-нін щөктывлөма вөрө петны ужавны. Став сіктыс петөма, сөмын те гортад пөснаһ соан... Кыһнол час срок!

Кыһнол час-пө-өд... Кулак. Со тіјанлы кулакыс — мөвпыштіс Урсуэв да вічөдліс кабыр вылас. Ышловзіс. Вунөдіс јашыдсө. Өшөдіс сінтасјассө, вежінтіс вомсө.

Біпурыс паскалан југөрјас ворсөны бікіңјаскөд. Пемыд лөз јенежыс летчөма улө, өшалө* пујас јылын. Өткымын козувјас зірдалөны јітөдјасөн. Пушкыр јура пожөмјас вужөрјасөн сулалөны. Кымөмаөс—оз вөрзыны. Пемыд вој шытөг лебалө на вывті. Кыө сөд јурсі чіткылјассө, лөлкүјтө, вічө ывла вымыс чөскыд ун.

Урсуэвөс палөдіс ращкөдчөм. Кодкө локтө. Недыр мысғи біпур дорө петіс Педот дад..

— Педот, лок пуксы. Рытыс-өд мјјан,—төдіс да шыасіс Урсуэв. Педот дад кежіс біпур дорө да пуксіс Урсуэвлы воча.

— Кытчө ветлін?—јуаліс Урсуэв.

— Сізі. Төңзі черпу бостсывлі вөчны. Талун-тај көсја вөлі ештөдны.—Педот дад пестіс каллансө, сес-са кыскіс пуртөссыс пурт да кутіс волавны черпу. Урсуэв мөвпыштіс да ышловзігмоз вісталіс:

— Ек-ма, Педот, олөм-жө пуксіс.

— Мыј-нө сізі?—Вічөдліс да јуаліс Педот дад.

Лечыд пуртыс гылыда щлівјалө черпу вывті. Јежыд чагјас четчалөны муө.

— Он-өмөј адзы. Наһыд норма, сакарыд норма, төвар бырі...

— М-м... Топöдiс, топöдiс.—кывжö воöдчö Педот дад.

Урсузевлы лöсалiсны тажö кывжас да пыдöжык кутiс сорнинас пырны.

— Вöрад ужöдöны мижанöс, налогнад пöдтöны... Сар дырji лöсыджыка овсылiс,—вiсталис Урсузев да ышловзiс.

Педот дад чöва, вöласыштитiс сесса сiнжассö лептивлöмөн шыасiс:

— Торја кокниа ез ескö овсывлы-да. Ферт, кодлы кызи... Тианлытö—озырjasлы—лöсыджык, Ферт,

вөлі сектө овны. Старшина, урафник тїжан дор сула-
лісны-а. Міжанлыг-і медбөрја кукантө вөлі картасыд
петкөдөны. Сїз, сїз...

Кыкнаныс һедыр кежлө лаңтлісны. Урсузев мөв-
паліс, кызі ескө воҙө нуөдны сорһисө.

— Оз, оз саммыны коммунистјасыд олөмнас веекөд-
лыны. Коди озыржык, сїјөс-і топөдөны. Сїзнад, ҫерт,
крестанаыд оз кутны віңны лішнөј мөстө. Боста
ачымөс: таво һольсо пуктісны, мелһичаөс мырҫһисны.
Ме-жө вөлі сїктсалыс һаңсө іза, ошкөм пыҫһи
кулакө пуктісны-дај. Омөл олөм, Педот. Озыржык-
јассө бырөдасны-а, чїг гөлыс-і колас сесса. Со, те-і
сотсіализм, Педот, — Урсузев вїсталїг чөжыс віҫөдіс
Педот ҫаҫ вылө.

— М-м... Топөдөны-тај ескө тїжанөс-да, — вїдчысө-
мөн леҫас кыв Педот ҫаҫ да воҙө кывзө Урсузевөс.

— Со, те, Педот, колхозһик, — Урсузев пыҫыр-
тліс вомдорјассө. — Мыј бурыс? Важкоҫ Педотөн-і ко-
лін. Ужалан лун-і вој, озырлуныд теһад оз сод..
Мыјла ескө пырїн вїстав?

Педот ҫаҫ пыр чөв вөласіс, дыр мөвпаліс, кы-
зі ескө вочакыв віңны Урсузевлы.

— Мыјла?.. М-м... Мыјнө сесса вөчны? Öткөн
ужалөмөн төлкыс оз-жө бост-да. Сесса быдлаын-һин
колхозјас, олөны-пө торја еластөг. Гашкө-і мї вер-
мам јонмывлыны. Таво һаңным буракоҫ воіс. Вор-
ссөмыс һаперво ез-ло-а.

— Петны колө, — чорыда шуіс Урсузев.

Педот ҫаҫ четҫис да шуасіс:

— Огтөд кыҫ воҙө лоө. Öні-тај ог-на көсјї
петны-а. Педот ҫаҫ мунөм бөрын Урсузев скөрыс
вештіс јажашыд тыра пөртсө да кутіс віҫөдны бїпур
вылө. Педоткөд сорһитөмыс сөлөмыс ез бурмы.

— Аслам кинам отсала налы јонмыны,—друг кыскө кыпөдчис јур вемас мөвп. Туша куҗаыс котөртис јирмөг. Сінвоғас кутис касҗитчыны: Ежва... керјас... кывтөны. Кардорын парекөдјас нуоны најјасөс саріғ вомөн, бөр вайөны тракторјас, станокјас, машинајас.

Біпур пыдөсын өгырјас зарнјасөны. Біјүгөрјас котралөны Урсуҗев чужөм вывті, здук кежлө јүғ-җөдласны вејинчөм вомсө да бөр лебсөны пемыд сынөдө.

Урсуҗев оз кыв гудөклыс сералөм. Став мөвпыс өті тупылө гартчө:.. запаң. дасвіт сурс кер јөмны јусө. Вој. Сіјө (Урсуҗев) кыјөдчөмөн петө запаң дорө. Кіас чер... Швуч-швач—снастјас орјасөны. дасвіт сурс кер муркнйтөмны запаң, ускөдчөны ју кывтчөс... Чукөрөн-чукөрөн кывтөны јувывті... Кутав! Октав!

Урсуҗевлөн сөлөмыс полдөма. Со, со потас долыдла. Сінвоғас путкыласөны керјас... Вомыс вөрө. Виж быг сорөн вом көщөдыс војталөны муө неж кывјас:

— Оз кывтны керјас... Кардорө. Ылөжык-саріғө!. Саріғө, ја гыјас вылын путкыласыштны!...

Брігадалөн біпурныс пуө. Кос кондајас трачөдчөмөн сотчөны. Бікіңјас кымөрөн кыпөдчөны щын гыјаскөд, тојтөны сынөдын. Біјүгөрјас гөрд бөжа јурјасөн котралөны пожөмјас вывті, җебсасөны увјас костын. Біпурсө гөгөртөмны ужалысјас. Сенижө і Педот җаҗ, ештөдө черпусө. Бригадир да бригаднитса пыркөдөны „русскују“. Терыба вөрөны том коқјас. Тыдалөны шпыңјалан чужөмјас, җірдалөны сінјас. Гудөк щөкјалөмөн резө сынөдө шыјас. Најө збоја качөдчөны вылө, вына бордјаснас өвтчигтыр шуңгөны пушкыр парма вывті. Выл ногөн гора-лөны, выл јылыс сылөны.

Запан

Нолөд лун-нин жвучкө војтөв. Нолөд лун-нин
ивлавыв гудыр. Гөкыд кымөр жокмылјас лун-і вој
лебөны пујывјас бердті. Ивлавыв вывті гажтөм. Пујас
гердөм лапјаснаныс өвтчөны. Туганјасныс куснасаөны
өтарө-мөдарө.

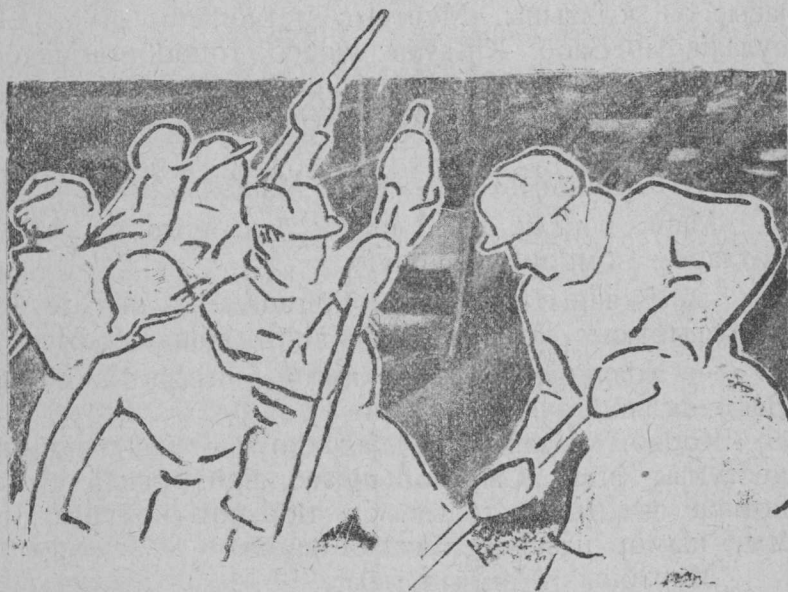
Нилчөм кыркөщјас костті пузласө ју. Нөрөм пу-
јасыс гылөдөны лывсанысө. Кыті вөрјуыс песовтчө
крукөн, кыті көжсө кыщовтігөн ворсөдчө сөд гыјас-
нас, сеті кырјыс-кырјө нужөдчөма запаң. Јурсө пук-
төма ју катыдөжык, кок пыдөссө пыкөма јур сертыс
улөжык—пөлөсөн тасасөма. Нөрјасөн да снастјасөн
вурлөм бонт увті мурзөмөн тувөны быгја гыјас. Чеп-
јыв понјасөн најө четчалөны запаң улыс петөм бө-
рын. Швачөдчөны, пузласөны.

Вомнысө мушкыртөмөн тилсөны ужалысјас југ-
дөмсаң пемыдөз. Војтөв пөлыштас да сапкысөны
чужөманыс сурс јемөн јја зер војтјас, өрөдөны чу-
жөм кучік Јічөм багырјас сөкыдөс, вилдалөны кепы-
са кабырјасыс. Јічөм паскөмныс шарөдчө.

Рытја дор сынөд јешщө-нин јонжыка гудыртчіс.
Мөдлапөлыс өтка-өтка пујас ез-нин кутны төдчыны.
Најө паскалісны өті сөд вужөрө.

„Ворота“ дорын луншөрсаныс-нин сулалө Машө,
Јічөм багырнас сап крукалас запаң пыщкыс кер да
вөтлө „ворота“ пыщті. Чужөмыс важөн-нин дурдіс
кывны зер војтјаслыс чутөдчөм. Чужөм банјасыс вір-
салөмны. Кі кокјассө кынтө. Музыс свінец гыјасөн
ветлө тушаөдыс. Гінјасыс кунсөны. Пелјасас гыјас
кувгөмыс лантлытөг шургө. Сөмын Машө оз пет-
көдлы јортјасыслы музөмсө. Медбөрја вынсө чукөртө
да пыркөнтө јурнас. Мырдөн щөктө куснасны гердөм
сојјасыслы.

Запаң тіралө. дасвіт сүрс кер тывјө моз шедө-
маөс Јіџөм мышнаныс ыртчөны мөда-мөд бердө.
Војтөв зыртө најјасөс запаң былө. Вевса-вевса кайөны,
номырјас-моз жуөны. Чајтан, оз сесса кут запаң
полдөм кер чукөрсө. Шөрі потө. Панласөмөн—гыыс-гыө
четчаласны кера! ва кытчөс, Ежва былө.

Пыр јонжыка пемдө. Ужалысјаслы оз серавсы.
Здук кеклө-кө дурдан кі-коктө вөрөдөмыс, көзыд
гыөрөн шебыртас јірмөг. Војтөв-өд оз уџ... Пыр
сещөм-жө лөгыс усласө ју былө, качөдлө гыјас. Пыр
сещөм-жө нора шүргө парма вөр. Өтi лебачлөн оз
кыв котсыштөм. Куткырвијөны коңөрјас пу лапјас
көстын. Пыркөдчөны көзыд зерыс.

Јуын сөд гыјас пузласөны, швачөдчөны запаң
бердө.

Ҷикӧз пемдӱс. Бығғӧ палскысӱс сӧд вон. Парма
вӧр сӧд виҶӧн тӧдчӧ гудыр сынӧд пыр. Војтӧв јеш-
щӧ-нин збојмӧ. Авзигтыр вајӱс лым јокмылјас, руз-ваз-
шыблалӱс бығғӧм ју вылӧ. пујас вылӧ, керјас вылӧ.

Ужалысјас ӧґӱк-ӧґӱкӧн мунисны чомјас дорӧ.

Машӧ медбӧрын летчысӱс багырыс. ЈиҶӧм кок-
јасыс оз кывзыны. Муртсыс летчӧдӱсны муӧ. Сенґ
сулалӱс-нин Васӧ. Кӱнаулас черсӧ топӧдӧмӧн виҶӧдӱс
ју вылӧ. Сы гӧгӧр чӱшјалӱс саҶсӧ воштӧм војтӧв.
Ералӧмӧн усласӱс да пурсӱс. Гуре лымчӱр Ҷырдыштӧмӧн
ӧдјӧ лебисны.

Аттӧ, поводҶа-жӧ,— шуӱс Машӧлы Васӧ.

Машӧ чӧвтӱс сӱнсӧ пидӧсӧҶыс пуыс ју вылӧ да
потласӧм вомдорјаснас шуӱс:

— Ужавны огӧ дурдӧ. Бригадалы оз поҶ летчыс-
ны багырјасыс. Мунам чомјӧ вирӧј сӧникасӱс-нин.

— Ударнӧја ужавны кутам,— нимкоҶа виҶталӱс
Васӧ да мӧдӧдчӱс чом дорӧ.

КодҶӧма ывлавыв. Рӱзјалӧ војтӧв, чашјӧ сынӧдсӧ
лестукјас вылӧ. Сапкысӧ пујасӧ, јирӧ, равзӧ бығғӧс
вомнас. Оз тыдав тӧлыс. Оз Ҷирдавны коҶувјас. Пе-
мыд кымӧр пластјас лӱчкӧны парма.

Мурзӧны ју вылын гыјас.

УрсуҶев тавој оз уҶ

Чом сајын ывла вылын кылӧ војтӧвлӧн омдӱлӧм.

Чомјын чӧв кујлӧ. Рошкӧдчӧ бӱпур. Шын гыјас
везјасӧны чом пышкын.

Бӱпур дорын УрсуҶев лечтан-ӧн черсӧ кеслӧ.
Чужӧмыс талунја војкоҶыс-жӧ зумыш. Сӧмын сӱнјас-
ас бӱја војтјас ӧзјӧны да сӧд тош пышкас ворсӧ
шпынјалӧм. Зыралыштас черсӧ да бӱ дорӧ копыртчӧ.
виҶӧдӧ ӧдјӧ-ӧ лечмӧ. Кымын јона лечмӧ, сымын сӱн-

јасас өзгыс војтјасыс ыждоны, друг ыпнитласны сін-
пасталаыс пөжарөн да бөр чінасны.

Піңөсјас вылө гырџајаснас пыксөмөн пукалө.
Педот џаџ, ноңалө каллансө да лапјөдлө сөктаммом
сінлапјаснас. Лычкө сіјөс унзіл.

Кыкнаныс најө чөв олөны. Кывзысөны поводџалыс
шуџлалөм.

Педот џаџ пыркөдіс кусөм каллансө да очсыш-
тіс. Гыжјасігтыр јуаліс Урсуџевлыс:

— Мыј-нын рытыбыд кутін чернад ноксыны?..

Урсуџевлөн сінмас ыпнитіс пөжар. дүгдіс кеслы-
сөмыс, віңөдліс чер дорсө бі југөр воғын да шпын-
муніс.

— Сізі... Коммывлө-тајлечыд черыд,—сөд тошсө
малыштіс Урсуџев да бара кутіс лечтысны.

— М-м,—нужөдіс Педот џаџ да кутіс віңөдны
зарніасыс өгыр вылө. Біпур којіс чом пыщкө вірјај
небџөдыс шоныд. Југөрјас котралісны чом пыщкөсті.
Пуксывласны тувјын өшалыс сөд чайтык вылө, чет-
чыштласны лыскөн волсалөм жоңө, ласкысласны да
нулөны біпур воғын космыс паскөм.

— Водам, вај сесса. Аскі-өд воң ковмас мјанлы
летчыны запаң дорө,—вісталис Педот џаџ да чөс-
кыда очсыштіс.

— Запаң дорө... Ек-е-к-ке!.. дырө-нын песаґны
мјанөс. Ныр вылад устөң лоө уңавны, астө-жө сесса
дыщөн і шуасны,—вісталис Урсуџев. Сөлыштіс лечтан
вылө да бара кутіс кеслысны.

— М-м... Кодјас?..— куџа јуаліс Педот џаџ.

— Најө бригада. Быд восколын горзөны мі-пө да мі.
Менөг лодырјас најө, Педот. Ме төрыт нарөшно
пріметіті. Васөныөс төдан?.. Пыщјіс уң вылыс. џерт-
өд біпурдорад лөсыдҟык пукавны, ја зер улын пес-
сөм дорыс. Сесчөмөс ставныс.

— Ҷик-жө-һин абу те ног, Урсуэев. Шуам, тежа-
меа асывјаснас гыжјасам-на, најө запаң вылынөс-һин...
А Васөлән төрыт кокыс топавләма керјас костө.

Кыкнаныс бара лаңтисны. Урсуэев мөвпалыш-
тис да ышловғигтырји висталис:

— Со-тај, поводґаыс кылө. Прамөј көґаин пөн-
сө оз лез өнi ывлаө... Те пет-да ужав. Кытчө инөдөны
сымда вөрсө? Гашкө һаң ылә-һин изөдөны-да,— се-
рөктис Урсуэев.—Кулакјастө-тај бырөдөны да һаңтөг
сөсса асныс-жө пукаләны.

— М-м... Водам вај. Аски-өд укарны ковмас,—
очсыһтис Педот. Четчис да мунис волсасны. Урсуэев
пөләстлис вомсө, сінсө чitкыртөмөн висталис:

— Ог-на вод,—шпынмунис да кутис кеслысны.

— М-м... Мыј-нө сiз,—шенґан шытөлән волпас-
вывсаһныс јуалис Педот ґаґ да котөртис сінјаснас кес-
лан чердор куґала. Урсуэев веһнөдлыһтис вомдор-
јассө да һинөм ез шу. Чөв усис чом пыцко. ґруг
Урсуэев бергөдчис Педот ґаґлаң да черөн моз-ке-
рыһтис:

— Вермас оз чајтан, Педот, поводґаыс жугөд-
ны запаңсө?— Сінјасас ыпһитис би.

— Запаңсө?—сотыһтис Педот ґаґөс. Унзили
пыр-жө-и бырис. Сін воґас кыптис запаң, гыјас, керјас.

Запаң јон,—тиралөмсө петкөдлытөг висталис Пе-
дот ґаґ да суцкис сінјассө Урсуэев сінјасө. Здук
мөд најө сiзи виґөдисны. Уна мөвп сы коста шуґовтис
Педот ґаґ јурвем пыцкын. Урсуэев нөшта өтчыд
пөвсыһтис сінјаснас Педот ґаґөс, сөсса кусөдис сін-
јассыс пөжарсө. Кеслысны кутчысиг-моз ґебсис ташөм
кывјас сажө.

— ґасвіт сурс-өд... Петавлы ывла ылә, јуртө
нуас...

— Гм,—нужодіс Педот дад да кутчііс тошкас.
Ывла вылын збыл төвчіс зев жона. Кув-ков кы-
ліс вадор пөлөн.

Кад пыр візывтө воқо. Біпур лапкалө, чусмө.
Чом пышкын жонжыка пемдө. Урсуэев кеслысө да
кеслысө. Педот дад-лөн оз уағы. Мөвпјасыс дугдыв-
төг пушкысөны орјавлытөм сунісөн. Чом сајын жур-
ргө. Повод-да оз көсјы лантны весіг ур дон.

Урсуэов віқодлас уаөмө ускөдчөм Педот дад-
вылө да бара гөрбылтчө кеслысны. Педот дад ныр-
горөн шкоргө, піңјаснас рушкөдчө. Ачыс мөвпнас ку-
тө —кытчөз он вод ог унмовс.

Біпур зікөз сыліс. Огырјас шебраісны пөјім
ешкынөн, оз-нін печласны. Урсуэев кыскіліс эептын
новлөдлан часі да віқөдліс—војшөр. [Горакөд- кызөп-
тіс—оз-ө Педот садмы.

— Уаө,— мөвпыштіс Урсуэев да пастасіс біпур
воқын космыс паскөмсө. Јешцө віқөдліс Педот дад-
вылө, вомсө вежінтліс да петіс чомјыс.

Ывлавыв пемыд. Сынөдыс путкыласө жежыд јок-
мылјасөн. Војтөв өтарө пыр жвучкө. Ырыштчас да
вөснi нөрјөн-моз пөвсыштө чужөм кузала—сотыш-
тас. Сінмад којыштө лымјөн. Муртса муртса төдчө
мөдлапөв. Чомјас дорөз кылө гыјаслөн мурзөм.

Урсуэев кывзыштіс чом воқын да летчіс запаң
дорө. Кокшыјасыс оз кывны. Пыріс запаң вылө да
кутіс керавлыны снастјас, кодјасөн вурлөма запаңыс.
Өвілаті керыштас, мөдлаті керыштас да бара му-
нас воқо. Којмөдлаті керыштас нөлөдлаті.. Запаң
тіралө зелалөм гезјөн.

Урсуэев віқөдліс гөгөрыс да котөртөмөн чет-
чыштіс мөдлапөлө. Повод-даыс шапкасө курыштіс да
шыбытіс гыјас вылө, ачыс ез-і казавлы, вомтырнас
нылаліс лым сора сынөдсө. Сөлөмыс бут-буткөдчіс.

Кепыстөм кijasыс пыр-на чорыда шамыртөмас черпу,
Војтөв пурө — Урсузев оз кыв, запаңлыс жугалөм
нужөдчөмөн видчысө. Ез вермы видчысны. Бжыда
јортчыштіс да котөрөн летчіс запаң вылө.

Запаң сыркјаліс. Со, со, орас...

Муркнітіс војтөв сөкыд морөснас, запаң трак-
нітіс... Руц-раш...

— Е-е-ј-ј,— кыліс Урсузев чомјас дорыс горзөм,
Вірдыштіс сетчө сінјаснас: котралөны вујөрјас.

— А-ка-ка,— горштырнас шыбітіс Урсузев, бер-
гөдчіс да көсјіс пышјыны мөдлапөлө. Сөмын сорміс.
Запаң рацкөдчіс, жугалі. Мөда-мөдөс зыртөмөн керјас
ускөдчісны ва кывтчөс. Путкылтисны Урсузев кок
улыс керјас.

— Ы-ы, — лолыштіс Урсуэв, четчыштіс жуыс керјас ыло. Вілдіс да усі вао. Керјас мөда-мөд ылас кавјасісны.

Урсуэв неуна кылалыштіс керјас костын. Воэын јіа вао кіыс усі, сесса јурыс летчіс, сы бөрын зоннас бердіс. Керјас бара топалісны да шлыңгісны воэо јукывтыд.

Кор Урсуэв петіс чомјыс, Педот фад повэом сінјасөн кутіс віэодны ас воэас. Чер, вој, запаң — вывті-һін чујмөданаторјас.

друг четчіс да ускөдчіс ывла ыло.

Повофда којасіс лымјөн. Запаң дорын тыдаліс морт вужөр. Быфто кодкө һөрјөн кучкіс Педот фад-өс. Котөртіс чомјас дорө да кутіс садмөдчыны. Узыс-јас һінөм гөгөрвотөг эвірск—четчалісны, сесса ставныс ускөдчісны ывла ыло. Кодкө горөдіс:

— Е-е-і-і, — ызөптісны вадорө, сөмын сор-һін... сінвоэаныс керјас муркһітісны запаңсө да чукөрөн-чукөрөн вөрзісны, візувсө суөдны. Кодјаскө горзісны, мыјкө велөдісны вөчны, шөјтісны вадорсаң чомјас дорө, чомјас дорсаң бөр вадорө... Он-һін кут вөр-эөмтор. Сөмын віэод да шензы.

Повофда лок горшөн равзіс. Різјаліс ју куза. Путкыласісны сөд гыјас. На вывті быгласөмөн кывтісны чукөрөн-чукөрөн запаңыс мезмөм керјас. Кывтіс ју бөр төвбыдса уж—тілсөмјас, муэөмјас, гегдөмјас, мыј төвбыдөн аслас пелпомјас ылас кыскіс ужалыс фадө ыл олөм лөсөдөм раді.

Затор.

Асывоэ. Лым оз-һін ус. Асывлаң бергөдчөм төв һещкө лестукјас ыло руд кымөр пластјас. Кытјастікө воссалісны өшіңјас—тыдовтчісны лөзалыс јенөжторјас: меліја шпыңјалісны һільөм парма-вөрлы.

Парма-вөр ловчыштіс. дүгдіс нораа лөвтөмыс, пыр-көдө гердөм лапјаснас.

— Тів-тів,— кылө пујас дорыс гажөдыс шыјас. Лебачјас четчалөны увјыс-увјө, гылөдөны пу лапјас вылыс лымпырјас.

Кыт-гај вөрті кышлалөм бөрын јуыс сибөдчө, важ запаң вестө кілометр 3-4, воішөрсан-нын камгөны черјас, назгөны пілајас. Збој өтувја вын улын өдјө чужө выль запаң.

— Оз-на мытчысны керјасыс?— мортыс-мортө көчпін котралө јуөр. Сінјас котралөны ју катыдті.

Алөј кыа ојдөдіс јенежсө. Лыс лапјас јылын кыа јүгөрјас өшјалісны вір војтјасөн. Сесса мытчысіс шонді, шыблаліс парма пастала зарні колтајас.

Раммыштөм ју вылын чыныштісны сөдов гыјас. Ез-нын четчавны чепјыв понјасөн. Музөм пырыс солкјасісны, нулісны лымјөс кыркөшјас.

Шоналан парма нымкодасіс, јургіс уна шыөн.

Шонді пыр вылө кыпөдчө. Кымөрјас кизөрмөны. Лөзалыс јенеж өшінјас ыждөны паскалөны. Медбөрја кымөр јокмылјас термасөны пышјыны шонді угөрјасыс. Ывлавыв здукыс здук мічаммө, шоналө.

— Тыдовтчісны!.. Керјас!..

Нөрыс сајыс нөжјөнїкөн былықтіс өтї кер, мөд, којмөд... Чукөрјас. дув-кывтөны лөңалөм ју вывті, ыргөн мышнысө шонді воңын шонтөны.

Медвоңа кер зуласіс выль запаңө, бергөдчіс да ласкысіс сы бердө, сесса мөд, којмөд... Тывјө шөдөм сірјас моз кутісны чукөрмыны. А нөрыс сајсаң пыр вылјас кывтөны...

— Віңа-оланныд,— шмонїтөны ужалысјас кывтыс керјас вылө віңөдігтыр.

— Наперво шојтчыштөј тани, сесса асным-нын кылөдам.

Шондыс ҙирдалә, ворсөдчө югөрјаснас керјас
вылын.

Тулысыс ғылә

Колі бөрө уна лун. Лымјыс бөр-һин уфитис сывны.
Тувсовја шонді сералә куҗлунтыр. Бара-һин саріҗөн
ләзалә јенежыс. Ғылөны лебачјас. Кургө візувтыс ју.
Тулыс зумыд кокшыөн тувтчалә — локтө.

Выл запаң дорын уҗлөн тыдөвтчіс пом: став
керсө-һин кҗачавлөма плиткајасө да петкөдөма Ежва
вылө. Талун медбөрја лун олө бригада запаң дорас.
Сесса сылы ковмас сөвны пурјас былө, кутчысны куҗ
гребјасө да мөдөдчыны кывтны... Кардорө.

Васө да Машө рытјадор петісны бивла былө. Та-
лун најө шојтҗөны. Ор кымын лун лоіс тілҗыны, тер-
масны ју јамтөз петкөдны керјасө Ежва былө.

Машө јурсі чіткылјасөн ворсө төвру. Меліја
өвтҗөны пулапјас. Вөрыс шыркөдчө. Јамөм јулөн лөс-
талө чужөмыс. Сы пыщкө пөрөдчөма лөзалыс јене-
жыс, віҗөдчөны һорөм пујас.

Машө да Васө сорһи пушкігтыр мунісны ју пө-
лөныс кывтыдлаң. Һуҗвиҗ жождөраөн волсалөма вөр
пыщкөс. Кокшыјас вошөны һебыд һищ пыщкө. Пөч-
јаскод пөрыс кыҗпујаслөн потласөны гарјас. Мытчы-
сөны һуҗвиҗ килјас. Öвтө на бердыс лөсыд көрөн.

— Віҗөдлы-жө, — індіс Васө Машөлы вадор баҗ-
јас пыщкө. Машө віҗөдліс да баҗјас пөвстө сібдөм
кер кыңі һинөм шенҗантор каҗав.

— Мыј-нө адҗиң? — јуалис Машө. Васө кутіс сіҗөс
сојөдыс да кыскіс ас бөрсаыс баҗјас дорө. Кор матөс-
тчісны бердөҗыс, Машө вөлісті адҗіс чурвіҗан кокјас.
Сапөг һырјас вылас пукаліс шонді југөр.

— Шој, — сөмын кужіс шуны Машө. Сылы сөлөм
вылас ез до лөсыд. Кушөм лөсыда вөлі тіпиктө сө-

лөмыс, кушом гажа вөлі гөгөр... Сені морт шој. Шој
кујліс бафјас пышкын вывлаң чужомөн.

-- Тајо-тај. Урсучевыд. Со кытчо шыбытома
јуыс,-- шуасис Васо. Шолон чужомыс лоз, полдома.
Сисман көрөн өвтө сы бердыс. Машо дыркоф-вүд-
дис шој чужом вывти ветлыс лоз гаг выло Сесса
бергөдчис да котөрөн кајис кыркөщ выло. Васо ез-
жө колтчы. Најө јешщө өтчид кыркөщ вывсаң вүд-
лисны бафјас пышкын кујлыс шој выло да мөдөдчисны
чомјас дорө.

Дорзалө ывла-выв. Лөсталө гож воңын өтава. Сы
ывти котралө төвру. Парма вөр кургө. Тулысыс кіс-
калө зарніөн му вылыс, гылөдө доріјас, сылө кы-
пыд сылаңкыв.

Вакатчӧс мӧдӧдчӧс жӧр

Шыладорса Миш.

Визывтлӧ... Јӧывлӧ, вогсывлӧ ју,
 Быд тулыс бужгӧдлӧ берӧгыс му.
 Ворслывлӧ тӧвруӧн, серавлӧ гы...
 Лӧн војјас шыҗӧдлӧ јӧ кывтӧм шы
 Гиктса јӧз жӧрјасын, муҗдытӧг пыр.
 Быд тулыс жӧҗлісны мувылын тыр,
 Орлавліс пластјасӧн му ежсӧ гӧр...
 Кӧҗлісны сујасӧн сикт гӧгӧр жӧр.

Мујассӧ торјӧдліс сыв паста бор
 Пожула мујасыс... Пом-ни дор бор...
 Бор шӧрас җорҗалӧ лежнӧга рас,
 Чорыда виҗӧны „ас мулыс“ пас.

Ытва дыр јуваӧн визывтӧ кад.
 Вижӧдлӧ, вежӧдлӧ нӧрысдор сад...
 Паскалӧ олысјас,—паскалӧ бор.
 Вомӧнӧн, виҗадӧн јансӧдлӧ жӧр.

Кокасліс, тӧлсыліс мувылын јӧз..
 Уҗ вылас серавліс јенежлӧн лӧз.
 Рӧштвоӧҗ тырмывлӧ „ас муыс“ су...
 Бӧрвылас вердлывлӧс парма шӧр пу.

Лым сылі, јӧ кывтіс, вежӧдӧ бор.
 Сынӧдӧн ӧшалӧ тувсов шы-гор.
 Важмоз-жӧ гыӧны жӧрјас тыр јӧз,
 Важ нумӧн нумјалӧ јенежлон лӧз.

Жӧрјасыс важӧс-на, војтырыс важ,
 Сомын... Уҗшыас кылӧ выл гаж.
 Тувсов јӧ вӧрҗӧм моз шыҗӧма кад,
 Лунтӧвкӧд вашкӧдчӧ нӧрысдор сад.

Комын вöв вiҗасөн кыскалö плуг.
Уҗ вылö нумҗалö мöдлапöв луг.
Плуг бөрса нум-зумыш ветлöдлö јöз.
Југыда лöталö јенöжлөн лöз.
Коллектив гугöдö олөмлыс бан
Выл олөм пансöма јөршöрын тан...
Јi кывтiс ва нiлыд важ моз-на бөр,
„Вакатчöс“ кыскöны Ыб-вывса јөр.
„Ас мулы“ ытва јi пунктöма пом
Чужö со јөршöрын, выл олөм, том,
Ружтöмөн гугассö бор ежлөн пласт...
Боркөд щöщ кулö „ас мулөн“ пас.
Визывтiс ју, бара кылалiс јi...
Быд тулыс нумјовлiс шондiлөн бi.
Гылисны јөр шöрын быд тулыс јöз...
Јуң тöлыс шебравлiс лöз нојөн јөр.
Торҗалö важ ладсыс му јөрлөн бан —
Выл нојөн борҗас щöщ шебрасас тан.
Лежнöг куст зөрөмлы воöма пом...
Јөр шöрын чужi со выл олөм том.

Зорҗав-жö выл олөм паскав да ту...
Лежнöг чвет зорiҗөн воҗлаңö ну.
Вескыд туж сулалö, колöма тöv.
Лунтöлыс ыркјöдлö — пöжöма јöv.

ТУГАНҖАС

Выл Паш

Туганҗас
 Јурнысö
 Лептöмабс
 Вылö.
Рыт сорöз
 На улын
 Кашкöдчөм
 Кылö:
Локтöмас
 Ужавны
 Сиктҗасыс
 Јöз.
Клонöдчөм...
 Лым зуртөм...
 Рашкöдчөм...
 Зушкөм...
Јагҗассан
 Төвныркөд
 Ердҗасö
 Чуктö —

Арсаныс —
 Тулысöз —
 Вөрлезиг
 Чөж.
Туганҗас
 Төв улын
 Зөрөны
 Пөчөн.
Вөр шөрүн
 Вөрлезыс
 Колан уж
 Вөчө.
Сөмын сен
 Збој өдлөн
 Јургөм
 Оз кыв:
Өдним оз
 Гымакыв
 Стал вөлөн
 Вөрын:

Ордҗысан
Знамҗаным
Вашліктө
Бöрын:
Ударнөҗ
Кварталын
Век-на
Прорыв!
Туганҗас
Төв улын
Лөвтисны
Нора.
Пожөмҗас
дөзмөмас —
Җуртөны.
Гора...
Җуртөны:
— Вөрлеҗан
Планын
Прорыв! .
Талышгам
себласөм,
Гарсамөн
Вөрөм;
Заводҗаслыҗ
Збөҗ өдсө
Суҗам ми
Вөрө!—
ВеКаПө
Таҗ шуис
Ассыҗ
Јон кыв.
Туганҗас
Лөвҗисны —

Пыркјоны
Јывнас...
Бөр-јагыҗ
Зиль ужөн
Mödödчic
Гывны:
Збоҗ өдөн
Чепөссic
Јөзлөн уж —
Тан.
Бриҗада —
Бриҗадакөд
Ордҗысөм
Кыө.
Јаҗ шөрын
Уж мунө
Өзјөдан
Гыөн —
Содтөдөн
Тыртөны
Вөрлеҗан
План!
Туганҗас,
Тi вылө
Визөдиг,
Јөзлөн,
Сөлөмныҗ
Збоҗ өдөн
Ыпҗалө,
Өзјө...
— Врарҗаскөд
Тышкасиг —
Вуҗам
Прорыв;

Чорыда
Камгөмон
Мыыныс
Сөтам:
Вит миллион
Кубометр

Содтө дөн
Сетам,—
Мырсыглөн
Тащөмі
Көсжг сан
Кыв!

С о, к о л ђ к ђ - і, у ж а в.

Квајта - пі

Ќнија јѡзыд вивті-жѡ попјатсѡ омѡлтѡны. Сіја-і горні: попыс-пѡ Семѡ гѡтырѡс пѡрјалѡма, попыд горш, зѡптыс ыжыд... Ме-ногѡн-кѡ некущѡм дѡвѡ сені абу: најѡ зев самаѡс.

Бостам ѡтеч Соломонѡс. Кыз-нѡ сіјѡс он ошкы, сыс активнеј, воѡ муныс мортыд сиктын зев еша. Оз-тај сіјѡ мијан-моз уз, вылтѡ-кѡ кывлас. Мыј сѡвет-властыд вылтор мѡдас вѡчны, ѡтеч Солѡмон оз-бара бокѡ колтчы, пырыстѡм-пыр молебѡн сылѡптас да проповед вѡсталас. Лѡбѡ сѡветскѡј празниктѡ ѡтѡс оз кол, ставсѡ вѡчко службаѡн кольѡдас. Бостам кѡт нывбабајаслыс ставмувывса празниклунтѡ: ѡнѡз-на став сиктыс гаралѡ сылыс проповедсѡ да службасѡ. Проповедлыд дѡгас став пѡчѡыс сыркјалѡмѡн бѡрдисны. Бѡрја помас сѡі-і саркнѡтис:

— Тырмас, мијан вѡчкојасын нывбабајасѡс местаѡн увтыртѡны. Тырмас нывбабајаслы шујга бокын сулавны. Ќнісаѡ ме шуа — кодѡ кѡнѡ кѡсјѡ сулавны, сені сылы-і позѡ, — со кущѡм мијан ѡтеч Соломоныд.

Бостам ѡнија гѡран-кѡзан кампанѡе нуѡдѡм. Медса бур агрономыс воѡ ѡтеч Соломоныд кватѡтѡис ужас. Сіјѡ кѡзтѡчыс јона јуѡртѡс јѡзтѡ:

— Православнејјас!.. Локтѡ кѡза кад, думыштлѡј воѡвыв урожај-понда, матыстѡј јенлаѡ. Тајѡ вежонсѡ шуам урожај кыпѡдан вежонѡн. Мед ѡтѡ морт оз колтчы тајѡ ужыс. Тајѡ вежоннас ми-воѡын сулалѡ

ыжыд мого: Став кӱдӱс нымӱс вежӱдны; вежӱдавны
вӱв, мӱс да мукӱд немӱссӱ. Гывны торја да ӱтӱвја
молебенјас да сӱз воӱӱ.

Вӱчко ӱӱӱс, стен, вӱчко ӱграда, ставыс тырӱ сер-
пасјасӱн да лозунгјасӱн:

„Јенлы ескысјас, јурбӱтамӱӱ ӱтвылыс урожај кы-
пӱдӱм-вӱсна“. „Таво-кежлӱ сетӱма заданӱӱ, вежӱдны
вежа ваӱн кӱдӱс 100% вылӱ“.

„Некод ен кӱӱӱ вежӱдтӱм кӱдӱсӱн“.

Вӱчко ӱграда ӱӱӱсас гырыса-мӱчаа, вомӱныс, гӱрд
шыпасјасӱн, жежыд дӱра-вывтӱ нӱжӱдӱма:

Мољӱтватӱг ӱз кыпты ӱвмӱс.

Локтан вӱскресенӱанас ӱтӱвја ыжыд молебен
чажӱбтӱс. Асыв воӱсаӱ гажаа тонгӱмӱн чуксалӱсны
јӱӱӱс. Вӱчко тырӱ. Молебен, мӱдӱдчӱс. Важӱн-нӱн кы-
лӱ факлӱн сылӱм. Матысмӱ проповед. факлӱн гӱрӱдӱс:

— Таво-кежлӱ содтыны урожај 35%-вылӱ — јен-
мӱс кора-ам!.. Кырлӱсын ӱз уӱны:

— Јенмӱс корам, јенмӱс корам, јенмӱс ко...о...-
ра... ам!..

— Јенлы ескысјас, урожај воӱм-бӱрын, 50%-сӱ
јенлы се...е...та...ам!..

— Јенлы сетам, јенлы сетам, јенлы сета...а...ам...м!..

Шарк-мунӱ, вӱссӱс торја ӱӱӱс, петӱс ӱтеч Соло-
мон: жежыд рӱзӱа, кавӱлӱа, востӱс проповед.

Чорыд мӱча кывјасӱн, сӱлӱмсаӱныс чуксалӱс јӱӱсӱ
ӱтеч Соломон јенкӱд ӱтӱв кыпӱдны урожај:

— Бурмас -кө милөста женмыд, кыпөдас мијанлыс урожај 100%-вылө. Ставныд төдәд, кыз Сус-крістос вөчис урожај—віт һаһөн вірдіс вīt сурс јөзөс, дај коліс-на мөд сы-мында. Скөрмас-кө жен— муным сөд лоө мијан, пырк-мунө—вөрҗас став муыс, сҗенјас сармунөны, өшыңјас җылгысасны, кывны кутас аңті-кріст трубалөһ шы...

Друг кысаһ-кө кутіс кывны немөн һекывлытөм шум, бытө мыјкө саргө-лі, уна порс руксө-лі... Шу-мыс пыр сөдө, һөжјөһік матысмө-і матысмө... Җыла-җола кывны кутісны өшыңјас.

— Аңтікріст!..

— Воші јурјасным!..

— Воіс!... Господеј!..

Шөпкөдөһны женлы ескыс јөз. Уһаһөн ускөдчисны пізөс-вылас да кутісны клонгыһы-јурбітһы. Весіг өтөч Соломон чујміс, вуһодіс проповед-сө да вомсө паскөдөһмөһ кывзө.

— Јортјас!..— горөдіс кысаһ-кө том гөләс.— Тајө-тај тратор локтө карыс.

— Трактор!..— өтмос лолыштісны јөз да өтмос-жө ускөдчисны петһы вічкөһыс.

Өтөч Соломон чујміс, кафіләһас җылгө, котралө, горзө:

— Правослаһөјјас!.. Јурбітыштамөј воҗык уро-жај кыптөм-вөсна, јурбітам!.. Бөрын сетчө муһамөј... Трактор-јывсыд вајө јурбітамөј!..

Шыһөн чушкігтыр, гөрд дөраһасјаса, шаһа ісков-тө сікт-куҗа јөзсө өтувтыс — сөветскөј трактор. Влҗыд сінјассө востөһмөһ вөдөдөһны јөз аҗыһылытөм җвер-вылө.

Трактор саргіс-муһіс вічкө сінті. Став јөзыс ускөдчис бөрсанһыс. Вічкөһыс гутјас-моз четчалөһны

бөрја јөз. Мед бөрја пөчөкөд котөрөн петіс отеч Соломон; өтї кіас кабілө, мөднас чорыда кутчісөма пөчөлы ковтаас. Пөчө повзөмысла қізгө порс-пі-моз, сесса жона нещыштчөмөн мыніс отеч Соломон кіас да ускөдчїс өграда өзөсө.

Отеч Соломон (жанзім-і вїставнысө) чорыда ма-төктїс да кабілөнас лыжіс пөчөыдлы. Кабілөыд жоє помнас сацїс пөчөлы задјас. Пөчөыд најан вөв-моз чужыгїс коқјаснас, лептыштїс мешајтчанїныс јупка бөждорсө да возө коксө шыблалөмөн котөртїс јөз мунанїнлаң.

Отеч Соломон сөлыштїс, сесса бергөдчїс факлан:
— Тырмас, отеч факөн. Пөртчы рїзїтө. Оңїја јөзыдлы көт кыз ұжав, честө он во.

Т Р А К Т О Р Н Ё Ј З Ы К

М. Љихачев.

Буржык талун
Чужомо серомтчо,
Состомос сіннез,
Пиџо, ветло вiр.
Солөмө жөктө,
Токөтө, орөтчө
I ачым быдсөн
Сотча, кыџ би-чiр.

Мысаң-нө сiџ
Мысаң-нө сетщөм
кокнит,

Мысаң солөмө
Орөтчө оџлаң?
Кыщөм-нө лунөн
Олан талун локтiн,
Кыщөмнө-нө гаж те
Выјiн, кытiсаң?

I кiнкө венам,
Каж кыџ су тус кокө,
Өтiкө полө;
—Кывзы, кывзы зон...
Но мыј те кылан,
Муса дона вокөј?
Те кылан зыксө,
Кылаң, алi он?

Ме сувтi, кывза.
Пелаам шыыс пырiс:
Паскалө горөн
Ыб пафтаас зык.
Виџөтi оџлаң—
Локтө паныт, гургө
Колонна быдса
Тракторрез даскык.

Колонна петөм,
Тракторнөј колонна!
Межатөм ыб
Шөравны сiџа лут.
Стальнөјөс вөввез
Вын песны он понды,
Јонжыка дургө,
Рульсө кiјө кут!

Тратор колонна
Мулис морөс паџө,
Виџөтө вон—
Не өтiк i не кык...
Сiјөн-жө јурын
дума ветлө гажөн—
Ме кыли талун
Тракторрезлиг зык:

Н о л в о ѳ н т ы р т а м ѳ

Акиъ-пи

Сѳд гырыс трубајас јенежоѳ кыпалѳ,
Вурун пласт ешѳн сес ыпјѳдлѳ щын;
Сынѳдын нѳжјѳнѳк паскыда разалѳ,
Шебралѳ шондѳсѳ, бытѳтѳнѳс лым...

Каменнѳј кѳрпусын дугдывтѳг јѳргѳны
кранјас, лебедка, станокјас, мотор.
Кѳрт сывдан пачјасыс доналѳм ыргѳнѳн,
шорѳн-моз, визывтѳ сывдѳма кѳрт.

Јѳргѳмыс мѳјанлыс солѳмѳс кыпѳдѳ,
сѳнјасын ѳдѳптѳ бергавны вѳр...
Со кѳнѳ важ олѳм путкылтѳчѳ-бергѳдчѳ,
со кѳнѳ важыслы перјысѳѳ јѳр!

Кѳрт сывдан пачјастѳ кельдѳдам дона.
вѳт вога план мѳјан некѳр оз вун!
Сетамѳ дас сѳѳим милѳон тонна —
въл олѳм стрѳйтны — мѳјѳ чугун!

Пемыд сѳд кымѳрѳн ѳшѳдчѳм сынѳдѳ
фабрѳк заводјассанъ гѳгѳр-бок щын...
Сѳктјасад мужѳкыд гѳр-пѳна вунѳдѳ...
регѳдѳн трактѳр, комбајн сетас вын!

Валѳкыс-валѳкѳ савкјалѳ кельд кѳрт
ѳмеј ешѳн нукласѳ, сѳлалѳ бѳ...
Со сѳѳимдас ѳтѳк сурс да жын трактор
вѳт вога план тырѳг леѳамѳ мѳ!

Жургөмөн лептысис ыло болванка,
морт кјон сіласо кранлыс он веж..
Нол воон тыртамо вѣт вѣса планто,
Ленинскѣ туж ылыс некод оз кеж!

Муыслыс чужомсѣ стал кыщон дорамѣ
зебамѣ корыс Россіјалыс шој!
Ставмувыв мырсылы кыв: ѳдјонжык леѣамѣ!
Кузнецк, Магніторгск, Днепрострој!

Б о р к у з а...

Ильа Ваг

Бор куза пощөсјас вомөн
Лөн вакоф су мујас сажө
из вывті золгыс ју дорө
Унаөн чіг өткоф кајам.

Пурьсын мөсјас.

Роз алө су.

Шондһыс өзјө.

Кашкө лөн му.

Бытөкө шырпіјас.

Торзөдам.

Куз су пөвсын корсурө

Тыдыштілө јурным.

Гөлөмың — лун төв.

Варовөс

Ужнымөс гаралам:

„Ме вīt лун піновті

Купеч Педөрлы —

Сетіс кыз ур.

„Мі пес кералім...“

Мі сумөд кулым...“

Гөкыд уж... мед...

Гералам.

Ек! быдөнлы мјанлы

Тырмө вөлі ужыс!

(Кулаклөн челафыд

Мјанкөд оз вөлі ветлы).

Тыдовтчис вөр.

Вөр дорын шор һукөс.

Ҷолгыштö жургыштö, шор.
 Гөгөр лөн, гөгөр нор.
 Сөмын јос гөлөсным мјан
 Паскыд ыб гөрб вомөн
 Вөрпујас піö
 Чівлас,
 Чікышөн лебзыштлөас.
 Мі зөлаөс,
 Мі гебјас...
 Талун мі сөкыд ужыс мынім!
 Мі багатырјас!
 Вот јуксам да
 Кутам ворсны
 Јон јөзлыс
 Выліті лебалөмсö.
 Лун вылын веж турун вылын
 Челафлөн ворсөм шы кылö:
 Лечыд гөлөс,
 Гажа серам.
 Візыв шор зөлгö,
 Візыв шор мојдö.
 Зөм кыркөщ горулын
 Со рөма вөнөн
 Чікласö-мукласö
 Піскөдö туж.
 Термасö, термасö,
 Ізјаскөд вермасö...
 Шор вылө кыркөщсан
 Вылісан өшөдчөм
 Кыз
 Козпу лыс.
 Норовтчөм.
 Лапјасыс зормөма-с
 Зумыша вічөдö

Пöлаҕсаң пöлө
Веж гын вывтi гөҕласы
Шегҕас вылө
 Ылаыс öдҕа пывсан
Пөрөм лыс вестын жумгөр
Пастөмөс... кыркөщ жыван
Четчалө зон поснi сетчө.
Сералөм, пулскөдчөм, увгөм
 Гожса лун лебзыштiс
Егө i адзылөҗ.
Увтасмiс шондi
Мөс жыңан клонгө.
Кад мунны гортө:
Гөрсөн-бөрсөн
Су пөвстi
Шырпiҕас унаөн
Мунам.
Горнiтам аскiа
Уж жылыс...
 Төдвылам —
Жоса сөлөмас сушiс:
Борҗө сурi паныд
Пед-ө Анө.
Чарлаа, мешөка,
Турунла мунө.
Вiсталис: Клавдi Стөпө-пө
Четчыштiс ваө,
Ежваө, мед жукыд jрас...
Гөлөмным ыркмунлi ставнымтөн ..
Кзавдi Стөпө
Мекөд щөщҕа
даскуим арөса зон.
Батыс сылөн вөли — эвер,
Челадсө ужөдө

Ва кыскалан көбыла ещөн-жө,
Мыјөн сурө кучкө.

Ыжыджык вокыс сещөм-жө.

Мамныс важөн-һин кулома.

Жугылтчим.

Жалитам Степөс.

Пиңалам батсө.

Кақтылам сөкыд ужјас,

Скөр батјасөс.

Кодлөн абу сөкыд ужыс?!

Кодлөн абу скөр батыс?!

Вот Педөр Ваңалы

Лөсыд овныд,

Ужалоны казакјас,

Ачыс дасвіт арөса-һин да

Төв чужјалө ветлө.

А мијан быдөнлөн вөлі

Скөр даф,

Тасма кіас,

Корсурө мышканым

Инмөдлывлө сјјөс.

Ічөт вежөрным

Оз вөлі төд,

Код сјјө ачыс

Тасмаа скөр дафыс...

Су пөвсті бор куға локтам.

Чуклөдлам-муклөдлам,

Пощөсјас, мајегјас, нурысјас, борјас.

Векныдөс, паскыдөс,

Чуклаөс, пелөсөс.

Шондыс пуксіс.

Щөк лаңтөмаөс ставным.

Шуштөм

Мөвпалам Мыј жылыс?

Гашкө сы жылыс:
Мыҗла тащом олөмыс?
Көт са мыҗ жылыс —
Вежөрным нер-на,
Воча кыв шуны оз вермы,

II

Коркө дыр мысти,
Ыли муҗасті ветлом бөрын
Чукла-мукла борҗасті
Мөдөдчи вөрлаң.
Пөрөм лыс дорө
Воны ме куті да чужмі —
Абу некущом лыс,
Лыс пыдди кушин.
Летчи жу дорө —
Жу вомөн водөма
Кыз
Козпу лыс.
Космөма,
Шервиңө лапҗасыс,
Тушанас помөма јусө.
Ваыс вомөныс бызгө,
Кос лыскөс тојлалө,
Кос лыскөс јөткө
Кые гө-
Лөснас
Ызгө-ызгө!
Ек! Коркө ми татөн
Ызгылим —
Киссөм гачаөс
Зонпосні,
Посні челаф котыр.
Кымын во тырі

Сетысан?!
Төдвылын —
Косінік чужома Јогор,
Жугыл сінјаса.
Вөлі весігтө сералан шога,
Медмуса челафдыр јортөј!
Рафејтлін сылыштны.
Мыјсө вөлі он гудрав
Рочөн і коміөн...
Тенө паскыд горш
Сар војна ылыштіс...
 Герамбан Гемө,
Тенө көні?
Кушөм туж талалан?
Нинөмыс повтөм Өлө,
Збыл-ө тенад сөлөмыд
Абу-ө вескыд кабыр ыжтөмыд,
А јур ыжтөмыд!
 Багатыр Рөман,
Кіпөвнад мівоккофдемтө
Те вөлі верман.
Тенө ме ег адзыв көмөн,
Вартчөмыдла тенад кокыд
Сапөгсыс сөджык.
Кіссөм лөз гач да
Кіңтөм сера дөрөм —
Вот немөвөјја туалетыд!...
 Туж вылын рекрутјас,
Гудөк вазгө.
Аски нуасны
Начкыны тіјанөс
Капітал нім куға.
Сікт і грезд уғө і уғө.
Уна мөвп

Беграліс журын...
Кыркөщ дорын пукалігөн.
Шонді вөр сажө пыріс.
Пөрөм лыс шојыскөд
Косасіс ва...
Војыс!
А војыс — сөд са!

III

Рытја шонді...
Асја шонді...
Чардбі... Гым
Грым.
Муыслөн лыыс
Жонтө...
Бара ме гортын.
Кажла віқөдла
Кызі уқө
Кыз
Пөрөм лыс.
Пощөсјас.
Чукыл-мукыл туж...
Су мујас вылө,
Сікт вестө,
Став земля мағи вылас
Лептөма ужалыс јөз
Нөш:
„Со теныд
Мувыв буржуј!“
Воі.
Туөма ју,
Ојдөма.
Ызгө-бызгө,
Тігрөн четчалө воқө...

Көн-нө пөрөм пу.
Местаыс ез сур дажө,
Визылыс
Нуома
Кыркөщсө сажен.
Кырөдөма,
Пырөдөма.
Вао
Кыркөщыс пласт
Зев кыз
Быз!
Гуз!
Төкөтө вао ег ус!
Герамбан Гемен!
Те тани!
Олан да вылан!
Ловжа-на?.. Кор војин?..
Гемен быдмөма,
Герјознөј лоома.
Сојпөла.
„Сојос куртчис
Капиталист!..“
Горнитим дыр.
Горнитим буржујос,
Коммуна, војна..
Кущом мем кыпыд вөлі:
Геменлөн воссөма сін —
Сіјө адзөма, сіјө төдөма
Кіјас тасма кутыс
Эвер чужөма
дадсө...
Совет му вылө
Зырсис муыв буржуј.
Меным і Гемөлы

Вөлі өтi туј —
дорҗыны Сөвет му,
дорҗыны ассыным гад-да ки...
Семенлөн м оросас
Ыпҗалис би.
Соҗпөла Семен
Чукөртiс парҗија,
Гiҗеiсны Гөрд гварҗијаө.

Мырсые јөзлөн

Кабырыс көрт,
Гөрд
Јежыдөс
Вөчiс пус-пас
Герамбана Семен
Геројөн усөма фронтын,
Багатыр Рөманөс
Јежыдҗас сујiсны рыө.
Унаөн челадыр
Јортҗасөј пыщкыс
Пуктiс сөвет власт понда
Јурсө.

Кырныш чукөр

Куркiс, куркiс...
Но вешшөрө.
Мырсые јөзлөн
Кырымыс көрт,
Јежыдөс пус-пас
Вөчiс гөрд.

IV

Паскыд ыб,
Помтөм ыб.
Шылыд-молыд
Мышку выв.

Пошс сер нї,
Мајег јыв,
Нїнѳм абу,
Бор нї межа!
Ід і су.
Му, му, му!
Абу ежа.
Шылыд шы.
Сїксаң вѳрѳз
ѳтїк жѳрѳд!
Сїн оз суз... оз.
Колхоз.

Уна во мысї
Ме бара гортѳ вої..
„Порѳм лыс“ дорѳ кајї.
Су пыщї, бортї ог уј —
Шунгѳ вескыда туј.
Вїза олан,
Езыс серамѳн
Золгыс жол!
Олан-вылан, челаф гаж!
Бурлун, сѳлѳм жугылтан мѳвпјас
Здравствуј, бузгыс ва і гым!
Вїза олан, челафдыр вежатор!
І... вїза колан!
Чолѳм тед, чарла, мѳлста
Шондї!

Кытѳнї местаыс
Кыз козпу лыслѳн?
Ез југды,
Ветлѳдлї
Кывтыд і катыд.
Пошс нї мајѳг,
Некущѳм пас

(Важон вөлі төдмалан
Пошдөсјас серті).

Бузгөм шы кылө.

Mödödчі сетчан:

Biçöda:

довквизө

Кыптөма

Мельница.

Тувсовја серамөн

Выл стенјас

Ваксөны.

Ме шенча...

Муркөдө-зуркөдө

Изө.

Ме венча.

Ме споружтны кута,

Ог сетчы —

Есijө, медумыс, керјыс,

Kodі медкыз,

Сijө сокрістос,

„Пөрөм лыс“.

Мельница вылын

Görd dörapas.

Мельница тыр

Изөдчысјас.

Сынөдыс потіс,

Збој сылөм петіс.

Шунгө шы

Шылөдөм шылыд шыл вывті,

Молөдөм молыд мол вомөн:

„Вескыдланө кежыс дорјө,

дорјө ружтө кулакөс.

Ылө кулакјасөс зорјав,

Аслад ужөн олыс јоз!

Сылыг зикӧз кыскам сӱс,
Вӧчам олӧм вылыг выль.
Тӱлсыг-пессыгяс ас кӱн
Мӧвпјассыным вӧчам збыл!
Тӱлсам-пессам шӧйтчӧг тӧдтӧг,
Немным пӧчалӧма сој.
Сещӧм сӧкыд овны ӧткӧн --
Шыгјӧн ужав лун і вој.
Колхозникјас мӱ збој војтыр
Течам ӧтув олан ног.
Вескыдладор шыбел мојдӧ:
Колхозӧ-пӧ кулак кок!
Зӱлӧ торкны кулак быдног,
Пӱнсӧ јӱрӧ гещ да гещ,
А колхозным мӱјан быдмӧ,
Тырмас мӱјан вын і ещ.
Ужлыг вослассӧ мӱ сӧдтам,
Паңјам Америкаӧс..
ВеКаПелӧн знамја вот тан
Кӱын кутам мӱ збој јӧз“.
Веж луд вылын
Золгыс јол пӧлӧн
Тӱлсјалӧ
Езысӧн
Челад сорнӱ.
Сӱјӧ-жӧ луд вылын
Сӱјӧ-жӧ ежа.
Тырыс
Гӧрд галтсука
Војтыр,
Поснӱ котыр.
Екскурсеја —
Мельнӱча видлыны.
Луд вылын челад.

Тажә ми?
Кыҕ во саҕын
Татчө кәҕлим!..

Котралөҗ социализма

Му вын!
Капитализмлыҕ Һещкөҗ
Медбөрҗа вужҗассө!
Сижө кулапуж выҗас
Јона-на чужҗасө.
Гөлҗас і шөркодҗас,
Өтвылыҕ
Бертөҗ
Кісыд чертө
Ен леҗөҗ —
Мед он
Шедө
Кулак
Кабыр улө.

Вөлі пөрөма коз.

Өні тан ыҗыд
Колхоз-
Лөн
Мельнича
Повтөм Өлө
Колхозын нырщик,
Лад пуктыҕ.
Ошкөны — шаҕ-пө зев.
Помнитан вөд
Коркө
Ежваын купаҗтчигөн
Төкөтө ег пөд,
Һе Јо-
Гор-кө,
Кардорө кывтин!

Повнитан-кулак пијан
Нөйтны кыјодөмаос.
Виисны ескөн
Гурин-кө.
Теныд вескод!
Өні чорыда
Сулалан кулаклы
Паныд
 Ју дорын,
Шор дорын
Зордалоны зоризјас.
Мелыча вылын
Гөрд дөрапас.
Луд вылын тилскө
Выл сорни,
Выл јөзлөн
Выл сылом
Кылө
Помтөм јөрөд
Трактор гөрө.
Чарлаа-мөлөта шонди
Өзјө.
Му пуксөмсан
Кезөвтөм јөзлы,
Тилсыг пессыг војтырлы.
Мезмөм котырлы
Шудлун кистө лезө.
Нумјалө радлө
Ју дорса из..
Јортјас, ми течам,
Течам социализм!

Е Ж В а к у џ а

М. Љіхачев.

Мі вөрзім.
 Пристань коліс бөрө.

Пароход ныр
 Јуковтіс ва.
 І гырыс гыа
 Берег дорө
 Вачкііс зыкөн,
 Гудыра.

Пароход петіс
 Ежва шөрө.
 Әрөж пыр машина
 Сөдтіс вын.
 Свісток тутөстіс
 Горөн, горөн,
 Струбаыс пуркјө,
 Кајө щын.

Пантасөны
 Буксеіреҗ помтөг
 Кыскөны Кардорлаңө
 Кер.
 Комі јөз уна
 Заптөм вөрсө,
 Бура ужалөм
 Піла, чер.

Сен берег дорас
 Волкыт віҗлас

Сувтөтөм вылын,
 Куҗ зород.
 Тыдалө коллектівлөн
 Уҗыс.
 Быдөс-ні ыщкөм,
 Віҗ — горпод.

Лебыштіс төв
 Шоныд ру сорөн,
 Малыштіс чужөм,
 Ежва ју.
 Шонді југөрыс
 Сотө му,
 Купајтчө ваас
 Зарні зерөн.
 Лөзрөма Ежва
 Візыв, паскыт,
 Кылөтө помтөг
 Пурјас, кер.
 Стенаөн муно
 Шуч, орластөг
 Вадорөттіс,
 Пыдөстөм вөр

Вон сетөн матын,
 Берег дорас
 Кыт візыла
 Котөртө ва,
 Зев ыҗыд керку

Гинмө пырö:
Завод вил шогмö —
Слөбöда.

Кылötö важсö,
Симсö, жогсö
Пыдын да сöстөм
Ежва ју.
Промышленност
Зорамö, шогмö

Вил зыкөн тырö
Комі му.

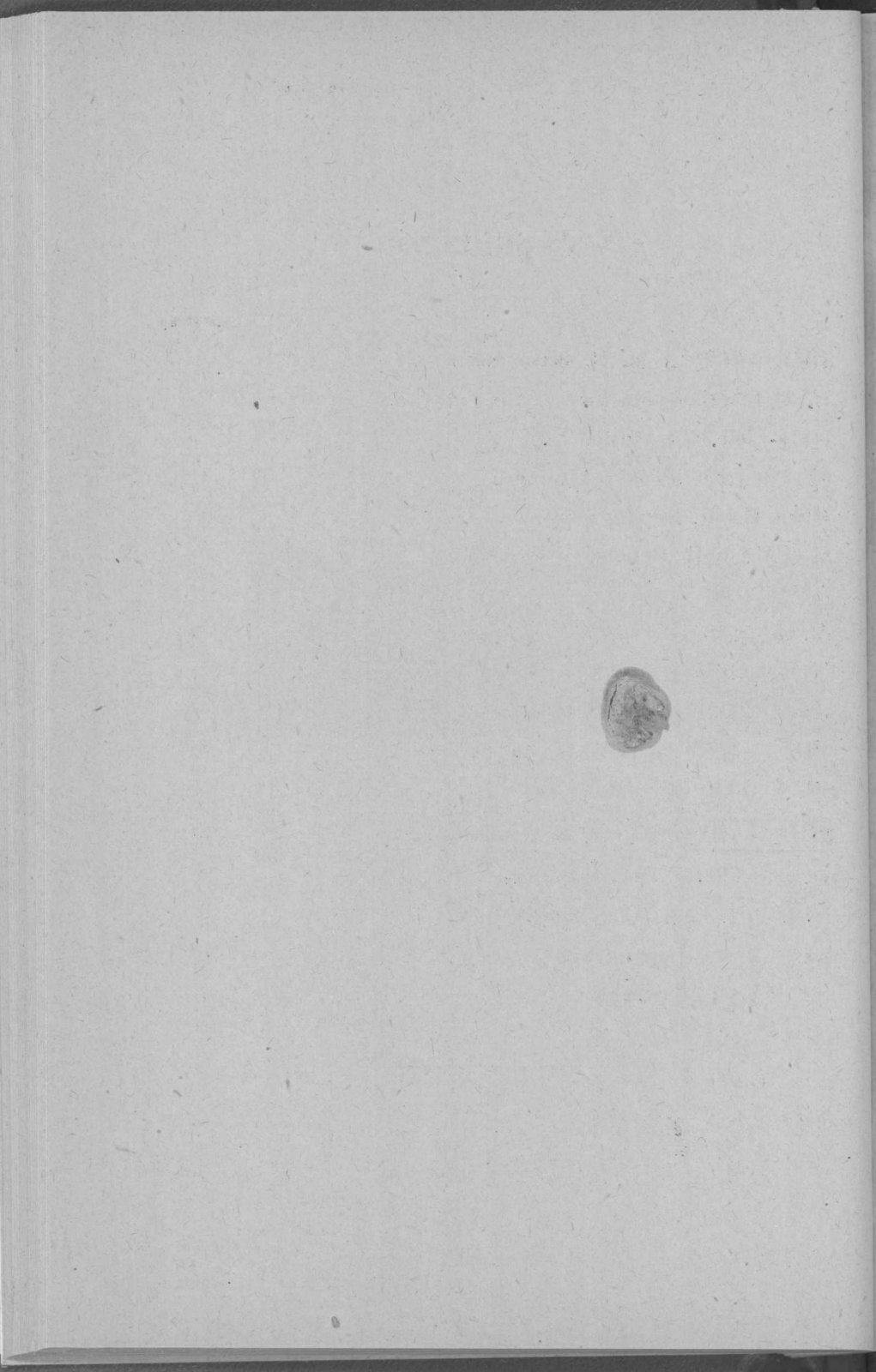
Мі кајам
Ежва куза ојлаң
Пантасö сикт,
Песаддез сар.
Мі кајам
Комі јөз сөлөмö —
Мытчисö пристан
Сыктывар.

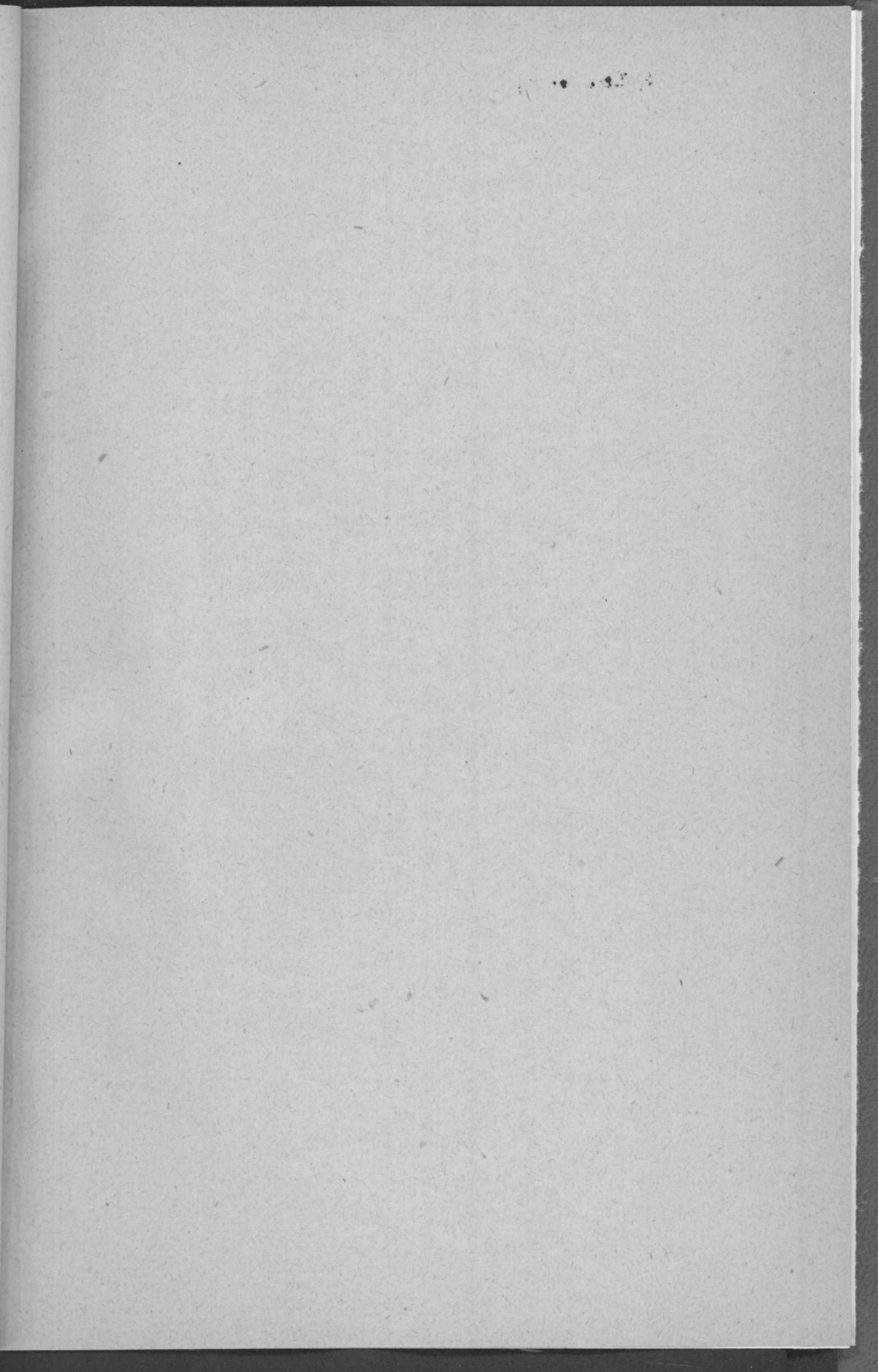

Јуриндалык

листбөк

ШЫЛАДОРСА МИИ. Ыркөбчыны абу кад	3
В. ЈОГОР. Өтүвја уж	5
ПЕД-ГЕН. Выл шыјас	7
ПАРМАЗОН. Том јөзлы	10
ВЫЛ ПАШ. Бордја војас	11
ПАРМАЗОН. Вермаены!.. Вермаены!..	14
ЈЛВАШЫС. Калым	16
М. ЛХАЧОВ. Быдмам і јонмам	25
ЏОБДИНСА ВИТТОР. Стансеја Сыктывдинкар	27
ПЕД-ГЕН. Ударныјас	31
ШЫЛАДОРСА МИИ. Ва катчөс мөдөдчис јөр	51
ВЫЛ ПАШ. Туганјас	53
<u>КВАЈТА-ШИ</u> Со. колбөкө-і, ужав	56
М. ЛХАЧОВ. Тракториөј зык	60
АКИН-ШИ. Нол воин тыртамө	61
ЦЛЛА ВАС. Бор куза	63
М. ЛХАЧОВ. Ежва куза	77

донне 42 ур.

13112

	Ком
	1111